

Kirjanpitolainsäädännön uudistuksen keskeiset vaikutukset pien- ja mikroyrityksiin

Lauri Miikkulainen

Tekijä(t) Lauri Miikkulainen	
Koulutusohjelma Finanssi- ja talousasiantuntijan koulutusohjelma	
Opinnäytetyön otsikko Kirjanpitolainsäädännön uudistuksen keskeiset vaikutukset pien- ja mikroyrityksiin	Sivu- ja liitesivumäärä 28 + 10
<p>Valtioneuvosto antoi 22.10.2015 hallituksen esityksen (HE 89/2015) kirjanpitolain muuttamisesta. Hallituksen esityksessä esitettiin tilinpäätösdirektiivin (2013/34/EU) implementointia kansalliseen lainsäädäntöön. Kirjanpitolainsäädännön uudistukselle on ollut selkeä EU-perustainen tarve. Uuden tilinpäätösdirektiivin keskeisenä ideana on ollut tilinpäätöstä koskevan sääntelyn keventyminen erityisesti mikro- ja pienyrityksillä. Uusi kirjanpitolainsäädäntö perustuukin tilinpäätösdirektiivin mukaisesti niin sanottuun ”pienet ensin” –periaatteeseen, jolla halutaan vähentää pienten kirjanpitovelvollisten hallinnollisia rasitteita.</p> <p>Kirjanpitolainsäädännön uudistus on tuonut muutoksia kirjanpidon käytännön toteuttamiseen pien- ja mikroyrityksille sekä muille kirjanpitovelvollisille. Tärkeimmät pien- ja mikroyrityksiä koskevat muutokset ovat etenkin mikroyritysten suojasatamasäännös oikea- ja riittävä kuva velvoitteesta, konsernitilinpäätösvelvoitteen poistuminen pieniltä yrityksiltä sekä kirjanpito- ja tilinpäätösaineiston säilyttämisen ja kirjanpitomenetelmien muuttuminen teknologianeutraaleiksi. Tietojen olennaisuus tilinpäätösperiaatteena on myös otettu erillisenä säännökseenä kirjanpitolakiin. Myös pien- ja mikroyritysten liitetietovaatimuksia on kevennetty. Lisäksi pien- ja mikroyritysten ei tarvitse enää noudattaa perinteisen kirjanpitoasetuksen vaatimuksia, vaan sen sijaan ne voivat noudattaa jatkossa valtioneuvoston asetusta pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista.</p> <p>Tämän opinnäytetyön tavoitteena on kartoittaa kirjanpitolainsäädännön uudistuksen keskeiset vaikutukset pien- ja mikroyrityksiin. Työssä tarkastellaan erityisesti sitä, millaisia helpotuksia pien- ja mikroyrityksille on tullut tilinpäätöksen laatimisen vaatimuksien suhteen verrattuna vanhaan kirjanpitolainsäädäntöön. Lisäksi selvitetään toimeksiantajan, tilitoimisto Lahden Lisälehti Oy:n haastattelun avulla, mitä toimenpiteitä kirjanpitolain uudistus on kohdistanut juuri pien- ja mikroyritykselle, ja miten nämä keskeiset muutokset ovat vaikuttaneet toimeksiantajatilitoimiston toimintaan käytännön tasolla.</p> <p>Työ toteutetaan laadullista eli kvalitatiivista tutkimustapaa hyödyntäen. Näin ollen työn teoreettinen viitekehys ja johtopäätökset rakentuvat pääasiallisesti ajankohtaiseen kirjallisuuteen, oikeuslähteisiin sekä erilaisiin Internet-lähteisiin tukeutuen. Lisäksi tutkittavaa asiaa kartoitetaan toimeksiantajan haastattelun kautta.</p>	
Asiasanat Kirjanpitolaki, kirjanpitovelvollisuus, tilinpäätösdirektiivi, tilinpäätös, pienyritys, mikroyritys	

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Tutkimuskysymykset ja tutkimusmenetelmä	2
1.2	Tärkeimmät käsitteet	3
1.3	Työn rakenne.....	4
2	Pienyrityksen ja mikroyrityksen määritelmä	5
3	Kirjanpitolainsäädäntö Suomessa	7
3.1	Yleislakina kirjanpitolaki	7
3.2	Kirjanpitoasetus	8
3.3	Valtioneuvoston asetus pien- ja mikroyritysten tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista	8
3.4	Erytyislainsäädäntö	8
3.5	Euroopan unionin IAS-asetus	9
3.6	Lain tarkoituksen edistäminen sekä valvonta	10
3.6.1	Kirjanpitolautakunta	10
3.6.2	Patentti- ja rekisterihallitus sekä Finanssivalvonta	11
4	Pien- ja mikroyrityshelpotusten taustalla Euroopan unionin tilinpäätösdirektiivi	13
4.1	Pienet ensin -periaate	13
4.2	Lakiuudistuksen valmistelu Suomessa.....	14
5	Keskeiset vaikutukset pien- ja mikroyrityksiin.....	16
5.1	Supistetut liitetiedot pienyrityksillä	16
5.2	Mikroyrityksille suojasatamasäännös oikean ja riittävän kuvan antamisveloitteesta	17
5.3	Olellisuus tilinpäätösperiaatteeksi	17
5.4	Konsernitiilinpäätösveloitteen poistuminen pien- ja mikroyrityksiltä	18
5.5	Kirjanpidon menetelmät, aineistot ja säilytys teknologianeutraaleiksi	19
6	Uudistuksen vaikutukset tilitoimistotyössä	22
6.1	Miten lakiuudistus on vaikuttanut toimeksiantajan käytänteisiin?	22
6.2	Miten toimeksiantaja on suhtautunut lakiuudistukseen?	23
6.3	Miten toimeksiantajan asiakkaat ovat suhtautuneet lakiuudistukseen?	23
7	Pohdinta.....	24
7.1	Kehitys- ja jatkotutkimusehdotukset	25
7.2	Oman oppimisen arviointi	25
	Lähteet	27
	Liitteet.....	29
	Liite 1. Pienyrityksen kululajikohtainen tuloslaskelmakaava	29
	Liite 2. Pienyrityksen toimintokohtainen tuloslaskelmakaava	31
	Liite 3. Pienyrityksen tuloslaskelman kiinteistökaava	32

Liite 4. Aatteellisen yhteisön ja säätiön tuloslaskelmakaava pienyrytyksessä.....	34
Liite 5. Pienyrytyksen tasekaava	35
Liite 6. Lista pienyrytyksen tilinpäätöksessä esitettävistä liitetiedoista	38

1 Johdanto

Valtioneuvosto antoi 22.10.2015 hallituksen esityksen (HE 89/2015) kirjanpitolain muuttamisesta. Hallituksen esityksessä esitettiin tilinpäätösdirektiivin (2013/34/EU) implementointia kansalliseen lainsäädäntöön. Kirjanpitolainsäädännön uudistukselle on ollut selkeä EU-perustainen tarve. Euroopan unionin parlamentin ja neuvoston vuonna 2013 antama uusi tilinpäätösdirektiivi (2013/34/EU) korvaa vuoden 1978 tilinpäätösdirektiivin (78/660/ETY) ja vuoden 1983 konsernitilinpäätösdirektiivin (83/349/ETY). Uuden tilinpäätösdirektiivin keskeisenä ideana oli tilinpäätöstä koskevan sääntelyn keventyminen erityisesti mikro- ja pienyrityksillä. Uusi kirjanpitolainsäädäntö perustuukin tilinpäätösdirektiivin mukaisesti niin sanottuun ”pienet ensin” –periaatteeseen, jolla halutaan vähentää pienten kirjanpitovelvollisten hallinnollisia rasitteita. Uuden kirjanpitolain rakenne lähtee näin ollen vanhasta laista poiketen alhaalta ylös –mallista, jossa on ensin määritetty kaikille kirjanpitovelvollisille yhteinen perussäännöstö, jonka vaatimuksia laajennetaan kirjanpitovelvollisen kokoluokan kasvaessa. (HE 89/2015a, 1.1.)

Uuden kirjanpitolainsäädännön soveltamisala ja –laajuus pohjautuu lähtökohtaisesti yritysten kokoluokkiin yhteisömuodon sijasta. Uudistuksessa pienyrityksen määrittelyrajoja nostettiin tilinpäätösdirektiivin enimmäistasoa vastaavaksi. Muutokset vaikuttavat siten myös siihen, mitä tietoja eri kokoluokkiin kuuluvien yritysten on tilinpäätöksissään esitettävä. (Leppiniemi & Kisanlahti 2016a, 20–22.)

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on kartoittaa kirjanpitolainsäädännön uudistuksen keskeiset vaikutukset pien- ja mikroyrityksiin. Työssä tarkastellaan erityisesti sitä, millaisia helpotuksia pien- ja mikroyrityksille on tullut tilinpäätöksen laatimisen vaatimuksien suhteen verrattuna vanhaan kirjanpitolainsäädäntöön. Lisäksi selvitetään toimeksiantajan, tilitoimisto Lahden Lisälehti Oy:n haastattelun avulla, mitä toimenpiteitä kirjanpitolain uudistus on kohdistanut juuri pien- ja mikroyritykselle ja miten nämä keskeiset muutokset ovat vaikuttaneet toimeksiantajatilitoimiston toimintaan käytännön tasolla.

Opinnäytetyön toimeksiantaja on tilitoimisto Lahden Lisälehti Oy, joka on pien- ja mikroyrityksiin erikoistunut laajan palvelun tilitoimisto. Lahden Lisälehti Oy:n tavoitteena on toimia joustavasti ja hoitaa taloushallintoon liittyvät asiat erilaisten ja erikokoisten asiakkaiden tarpeet huomioiden. Lahden Lisälehti on perustettu vuonna 1995 ja se työllistää yhteensä kolme kirjanpidon asiantuntijaa. Tilitoimisto Lahden Lisälehti Oy:n palveluihin kuuluvat kaikki kirjanpitoon ja tilinpäätökseen sekä niihin liittyviin ilmoituksiin liittyvät palvelut. Näiden lisäksi Lahden Lisälehti Oy:n ydinalueisiin kuuluvat laskutuspalvelut, reskontra, arvonlisäveroasiat, veroilmoitukset sekä palkkahallinnon palvelut. Lahden Lisälehdessä muihin

palveluihin kuuluvat muun muassa yritysten perustamiset ja purkamiset, yhtiömuotojen muutokset, kauppakirjojen laatiminen sekä ALV-palautusten hakeminen EU-maista. (Lahden Lisälehti Oy 2016.)

Työ toteutetaan laadullista eli kvalitatiivista tutkimustapaa hyödyntäen. Näin ollen työn teoreettinen viitekehys ja johtopäätökset rakentuvat pääasiallisesti ajankohtaiseen kirjallisuuteen, oikeuslähteisiin sekä erilaisiin Internet-lähteisiin tukeutuen. Lisäksi tutkittavaa asiaa kartoitetaan toimeksiantajan haastattelun kautta.

1.1 Tutkimuskysymykset ja tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää kirjanpitolainsäädännön uudistuksen keskeisimpiä vaikutuksia pien- ja mikroyrityksiin. Työssä keskeisimpiä muutoksia lähestytään tutkimusongelman ja siihen liittyvien alaongelmien kautta.

Työn päätutkimusongelmaksi muodostui:

- *Millaisia helpotuksia pien- ja mikroyrityksille on tullut tilinpäätöksen laatimisen ja kirjanpidon pitämisen vaatimuksien suhteen verrattuna vanhaan kirjanpitolainsäädäntöön?*

Alaongelmiksi rakentui:

- *Mitä toimenpiteitä kirjanpitolain uudistus on kohdistanut juuri pien- ja mikroyrityksille?*
- *Miten keskeiset muutokset ovat vaikuttaneet toimeksiantajatilitoimiston toimintaan käytännön tasolla?*

Opinnäytetyössä lähestytään keskeisimpiä muutoksia pääasiassa lainsäädännön ja oikeusvertailun näkökulmasta. Opinnäytetyössä on myös painotettu tilitoimiston näkökulmaa, sillä uusi kirjanpitolainsäädäntö tulee vaikuttamaan tilitoimistojen pien- ja mikroyritysten yritysasiakkaisiin. Työstä rajataan kokonaan pois uudistuneen kirjanpitolainsäädännön tuomat muutokset, jotka koskevat lähinnä pienyritystä suurempia kirjanpitovelvollisia sekä kirjanpitolain tarkoittamia suuryrityksiä. Näin ollen opinnäytetyöstä jää pois muun muassa kaivannaisteollisuutta ja aarnionmetsien puunkorjuuta koskeva erityisvelvoite. Opinnäytetyöstä rajataan pois myös ammatin- ja liikkeenharjoittajia koskevat muutokset.

Tämä opinnäytetyö on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus, joka toteutetaan kirjallisuuskatsauksena. Tutkittavaa ilmiötä kuvataan laaja-alaisesti ja luokitellaan tutkittavan ilmiön ominaisuuksia. Näin pystytään saamaan laaja kuva käsiteltävästä aiheesta. Kirjallisuuskatsauksessa arvioidaan, vertaillaan, luokitellaan ja kommentoidaan ilmiötä ja suhteutetaan sitä omaan tutkimukseen. (Salminen 2011, 6-10.)

1.2 Tärkeimmät käsitteet

Tutkimuksen käsitteet ovat pääsääntöisesti taloushallinnon peruskäsitteitä. Jotta työ olisi mahdollisimman luettava myös niille, jotka eivät entuudestaan tunne taloushallintoa tai kirjanpitolainsäädäntö, on tässä opinnäytetyössä haluttu määritellä seuraavasti tärkeimpiä käsitteitä:

Mikroyritys: Kirjanpitolain (KPL) 1:4b §:n mukaan mikroyrityksellä tarkoitetaan kirjanpitovelvollista, jolla sekä päättyneellä että sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella ylittyy enintään yksi seuraavista kolmesta raja-arvosta tilinpäätöspäivänä:

- 1) taseen loppusumma 350 000 euroa;
- 2) liikevaihto 700 000 euroa;
- 3) tilikauden aikana palveluksessa keskimäärin 10 henkilöä. (KPL 1:4b §.)

Pienyritys: Kirjanpitolain (KPL) 1:4a §:n mukaan pienyrityksellä tarkoitetaan kirjanpitovelvollista, jolla sekä päättyneellä että sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella ylittyy enintään yksi seuraavista kolmesta raja-arvosta tilinpäätöspäivänä:

- 1) taseen loppusumma 6 000 000 euroa;
- 2) liikevaihto 12 000 000 euroa;
- 3) tilikauden aikana palveluksessa keskimäärin 50 henkilöä. (KPL 1:4a §.)

Tilinpäätösdirektiivi: Euroopan unioni antoi uudistuneen tilinpäätösdirektiivin 26.6.2013. Tilinpäätösdirektiivin ajatuksena oli pyrkiä helpottamaan pienten kirjanpitovelvollisten hallinnollisia rasitteita. Tilinpäätösdirektiivin suuntaviivat ja vaatimukset ovat toimineet Suomen kirjanpitolainsäädännön uudistuksen pohjana. Suomen kirjanpitolain uudistuksessa on ollut keskeisesti kyse nimenomaan tilinpäätösdirektiivin implementoinnista kansalliseen lainsäädäntöön. (Leppiniemi & Kisanlahti 2016a, 20–22.)

Pienet ensin -periaate: Euroopan unionin tavoitteena on luoda mikro- ja pienyrityksille soveltuva toimintaympäristö. Näin ollen tilinpäätösdirektiivin tavoitteena on ollut harmoni-

soida jäsenvaltioiden kansallista lainsäädäntöä ja muokata sitä mahdollisimman paljon pienten yritysten olosuhteisiin sopivaksi ja siten vähentää niihin kohdistuvia hallinnollisia velvoitteita. Tätä kutsutaan pienet ensin –periaatteeksi. (HE 89/2015a, 2.1.)

Kirjanpitovelvollisuus: Kirjanpitovelvollisuus koskee kaikkia liikkeen- ja ammatinharjoittajia. Kirjanpitoa pidetään liike- tai ammattitoiminnasta. Liikkeen- tai ammatinharjoittaja merkitsee kirjanpitoon ne tapahtumat, jotka liittyvät hänen elinkeinotoimintaansa. (HE 89/2015a, 1.1)

1.3 Työn rakenne

Tämä opinnäytetyö sisältää johdannon, tietoperustan sekä pohdinnan. Johdanto koostuu työn rajauksesta, tutkimusmenetelmän avaamisesta, työn rakenteesta sekä keskeisimpien käsitteiden määrittelystä. Johdannolla luodaan näin pohja työn ymmärtämiseen.

Teoriaosuudessa käydään läpi työn kannalta kaksi tärkeintä käsitettä, eli pien- ja mikroyritys sekä niiden kirjanpitolainsäädännön mukainen määritelmä. Seuraavaksi käsitellään kirjanpitolainsäädäntöä Suomessa. Tämä käsittää muun muassa kirjanpitolain (KPL) määritelmän kaikkia kirjanpitovelvollisia koskevana yleislakina. Lisäksi puhutaan kirjanpitoasetuksesta (KPA), valtioneuvoston asetuksesta pien- ja mikroyritysten tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista (PMA), erityislainsäädännöstä, Euroopan unionin IAS-asetuksesta sekä kirjanpitolain tarkoituksen edistämisestä ja valvonnasta.

Seuraavaksi puhutaan Euroopan unionin antamasta tilinpäätösdirektiivistä ja itse lakiuudistuksen valmistelusta Suomessa. Tämän jälkeen mennään kirjanpitolainsäädännön uudistuksen keskeisiin vaikutuksiin pien- ja mikroyrityksiin. Ensiksi käydään lävitse supistetut liitetiedostot pienyrityksillä, sitten mikroyritysten suojasatamasäännös, olennaisuus tilinpäätösperiaatteessa, konsernitilinpäätösveloitteen poistuminen pien- ja mikroyrityksiltä sekä kirjanpidon menetelmien, aineistojen ja säilytyksen teknologianeutraaliksi muuttumisesta. Lopuksi käsitellään uudistuksen vaikutuksia käytännön tasolla toimeksiantajan haastattelun avulla. Haastattelun myötä saadaan vastaus siihen, miten lakiuudistus on vaikuttanut toimeksiantajan käytänteisiin ja miten itse toimeksiantaja ja toimeksiantajan asiakkaat ovat suhtautuneet lakiuudistukseen.

Opinnäytetyön lopuksi on pohdinta, jossa kootaan yhteen pakettiin työssä käsitellyt asiat sekä vastaukset tutkimusongelmiin. Lisäksi pohdinnassa käydään lävitse oman oppimisen analyysi sekä mahdolliset jatkotutkimusehdotukset. Pohdinta näin ollen kokoaa koko opinnäytetyön tiivistelmäksi.

2 Pienyrityksen ja mikroyrityksen määritelmä

Kirjanpitolain (KPL) 1:4a §:n mukaan *pienyrityksellä* tarkoitetaan kirjanpitovelvollista, jolla sekä päätyneellä että sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella ylittyy enintään yksi seuraavista kolmesta raja-arvosta tilinpäätöspäivänä:

- 1) taseen loppusumma 6 000 000 euroa;
- 2) liikevaihto 12 000 000 euroa;
- 3) tilikauden aikana palveluksessa keskimäärin 50 henkilöä.

Mikroyrityksellä vastaavat raja-arvot ovat kirjanpitolain 1:4b §:n mukaan seuraavat:

- 1) taseen loppusumma 350 000 euroa;
- 2) liikevaihto 700 000 euroa;
- 3) tilikauden aikana palveluksessa keskimäärin 10 henkilöä.

Kirjanpitolain sanamuodon mukaan raja-arvojen tarkasteluun otetaan aina kaksi perättäistä tilikautta. Mikäli enintään yksi raja-arvoista ylittyy kahtena perättäisenä tilikautena, muuttuu myös tarkasteltavan kirjanpitovelvollisen luokitus. (Leppiniemi & Kisanlahti 2016a, 20–22.)

Kirjanpitolain sanamuoto ”ylittyy enintään yksi” tarkoittaa sitä, että kirjanpitovelvollisen luokitus ei muutu, mikäli vain yksi kolmesta raja-arvosta ylittyisikin. Toisin sanoen, luokituksen muuttuminen edellyttää siis vähintään kahden eri raja-arvon ylittymistä yhtä aikaa kahtena perättäisenä tilikautena. Luokitus ei myöskään muutu, vaikka kirjanpitovelvollinen ylittäisikin kirjanpitolain mukaiset raja-arvot useampana eri tilikautena, kunhan raja-arvojen ylitys ei tapahdu kahtena *perättäisenä* tilikautena. Kärjistäen kirjanpitovelvollinen voisi siis periaatteessa ylittää huoletta kaikki kolme raja-arvoa aina joka toisella tilikaudella. Toisaalta kuvatus lainen tilanne lienee käytännössä varsin epätodennäköinen. Lisäksi ei ole merkitystä ovatko tarkastelun kohteena olevat raja-arvot olleet samasta kategoriasta perättäisinä tilikausina. Esimerkiksi luokitus muuttuu, vaikka ensimmäisellä tilikaudella olisi ylitetty taseen loppusumma ja liikevaihto, mutta seuraavalla tilikaudella olisikin ylitetty henkilöstön määrä ja liikevaihto. Siitäkin huolimatta, että kuvatussa tapauksessa taseen loppusumma olisikin pienentynyt siten, että se olisi jälleen alittanut kirjanpitolain asettamat raja-arvot. (Leppiniemi & Kisanlahti 2016a, 20–22.)

Kirjanpitolain määritelmät perustuvat Euroopan unionin 26.6.2013 annettuun tilinpäätösdirektiiviin. Direktiivi on mahdollistanut niin sanotun jäsenvaltio-option käyttöönoton, eli kukin jäsenvaltio on voinut itsenäisesti päättää, ottaako se käyttöön pien- ja mikroyrityksiä koskevat helpotukset ja missä laajuudessa. Suomi on päättänyt hyödyntää direktiivin

mahdollistamaa jäsenvaltio-optiota enimmäismääräisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että Suomi on implementoinut kaikki pien- ja mikrorytityshelpotukset kansalliseen lainsäädäntöönsä täysimääräisesti. Pienyritysten kohdalla Suomessa on otettu myös käyttöön direktiiviä laajempi pienyrityksen määritelmä ja ulotettu pienyrityshelpotukset myös kaikille muille kirjanpitovelvollisille, jotka mahtuvat kirjanpitolain raja-arvoihin. Näin ollen esimerkiksi yhdistys tai osuuskunta voidaan luokitella kirjanpitovelvollisuuksien osalta pienyritykseksi. Direktiivissä myös rajoitetaan jäsenvaltioita asettamasta pienyrityksille direktiiviä laajempia velvollisuuksia tai lisävelvoitteita. Ainoastaan verotuksellisessa tarkoituksessa asetetut lisävelvoitteet ovat sallittuja. (Leppiniemi & Kaisanlahti 2016a, 20–22.)

Kirjanpitolaki sisältää yhteensä kolme erilaista luokitusta kirjanpitovelvollisen koolle. Pien- ja mikrorytityksen määritelmän lisäksi kirjanpitolaissa on määritetty raja-arvot *suuryrityksille*. Kirjanpitolain 1:4c §:n mukaan suuryrityksellä tarkoitetaan kirjanpitovelvollista, jolla sekä päättyneellä että sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella ylittyy vähintään kaksi seuraavista kolmesta raja-arvosta tilinpäätöspäivänä:

- 1) taseen loppusumma 20 000 000 euroa;
- 2) liikevaihto 40 000 000 euroa;
- 3) tilikauden aikana palveluksessa keskimäärin 250 henkilöä.

Kirjanpitolaissa suuryrityksen määritelmän sanamuoto poikkeaa pien- ja mikrorytityksen vastaavista, sillä kirjanpitovelvollista pidetään suuryrityksenä, mikäli kahdella perättäisellä tilikaudella ylittyy *vähintään kaksi* raja-arvoista. Pien- ja mikrorytityksen määritelmässä sallittiin *enintään yhden* raja-arvon ylittyminen kahtena perättäisenä tilikautena. Huomionarvoista on se, että kirjanpitolaissa ei erikseen nimetä pienyrityksen ja suuryrityksen väliin jäävää kokoluokkaa, eli niin sanottua keskisuurten yritysten koko luokkaa. Euroopan unionin uusi tilinpäätösdirektiivi olisi mahdollistanut kokonaan oman luokituksen käyttöönoton niin sanotuille keskikokoisyrityksille, mutta Suomessa tämän katsottiin vain tarpeettomasti monimutkaistavan kirjanpitovelvollisten kokoluokkien rakennetta ilman, että kyseisen koko luokan käyttöönotosta olisi saatu juurikaan hyötyä. (KPL 1.4a-c §; HE 89/2015b, 1:4c §.)

Ennen 1.1.2016 voimaan tullutta kirjanpitolainsäädännön muutosta kirjanpitolain mukaiset ylärajat pienyritykselle olivat:

- 1) taseen loppusumma 3 650 000 euroa;
- 2) liikevaihto 7 300 000 euroa;
- 3) tilikauden aikana palveluksessa enintään 50 henkilöä.

Vanhassa kirjanpitolaissa ei tunnettu mikrorytityksen määritelmää, vaan kyseinen termi ja sen määritelmä tuli vasta uudistuneen kirjanpitolainsäädännön myötä. (HE 89/2015a, 2.1.)

3 Kirjanpitolainsäädäntö Suomessa

Ennen vuoden 2016 alusta Suomessa voimaan tullutta kirjanpitolainsäädännön uudistusta, kirjanpitolain (1336/1997) ja -asetuksen (1339/1997) keskeisenä perustana olivat Euroopan neuvoston neljäs yhtiöoikeudellinen direktiivi (78/660/ETY), eli vuoden 1978 tilinpäätösdirektiivi sekä seitsemäs yhtiöoikeudellinen direktiivi (83/349/ETY), eli vuoden 1983 konsernitilinpäätösdirektiivi. (HE 89/2015a, 1.1.)

1.1.2016 voimaan tulleen kirjanpitolainsäädännön uudistuksen jälkeen Suomen kirjanpitolainsäädännön keskeisenä perustana on vuoden 2013 Euroopan parlamentin ja neuvoston tilinpäätösdirektiivi 2013/34/EU. Vuoden 2013 tilinpäätösdirektiivi on voimaan tultuaan myös kumonnut sekä vuoden 1978 tilinpäätösdirektiivin että vuoden 1983 konsernitilinpäätösdirektiivin. (HE 89/2015a, 1.1.)

3.1 Yleislakina kirjanpitolaki

Suomen kirjanpitolainsäädännön kulmakivenä ja yleislakina toimii vuonna 1997 säädetty ja vuonna 2015 uudistettu kirjanpitolaki (1336/1997; KPL), joka sisältää kirjanpitoa koskevat yleiset velvollisuudet ja koskee kaikkia kirjanpitovelvollisia. Kirjanpitolakia sovelletaan yleislakina kaikkiin liiketoiminnan ja ammatinharjoittajiin, riippumatta niiden oikeudellisesta muodosta. Edellä mainittujen lisäksi kirjanpitovelvollisuus koskee myös muun muassa säätiöitä, yhdistyksiä ja uskonnollisia yhteiskuntia. (HE 89/2015a, 1.1.)

Kirjanpitolaki määrittää kirjanpitovelvollisuuden ja sisältää säännöksiä liiketapahtumien kirjaamisesta. Kirjanpitolaki sisältää myös säännöksiä kirjanpitoaineistoista ja tilinpäätösasiakirjoista, joita ovat muun muassa toimintakertomus, tuloslaskelma, tase ja erilaiset liitetiedot. Kirjanpitolaista löytyvät myös säännökset konsernitilinpäätöksestä. (HE 89/2015a, 1.1; KPL 8:6 §.)

Kirjanpitolaki ei kuitenkaan itsessään sisällä tarkkoja laatimiskaavoja tilinpäätösasiakirjoille, vaan kirjanpitolain 8:6 §:n mukaan tarkemmat säännökset tilinpäätöksen tase- ja tuloslaskelmakaavoista, toimintakertomuksesta, rahoituslaskelmasta, tilinpäätöksen liitetiedoista, konsernitilinpäätöksen laatimiseen liittyvistä vastaavista kaavoista, asiakirjoista ja liitetiedoista sekä tase-erittelyistä ja liitetietojen erittelystä annetaan valtioneuvoston asetuksella erikseen pien- ja mikroyrityksille ja erikseen muille kirjanpitovelvollisille. Tarkat tilinpäätösasiakirjojen laatimiskaavat löytyvätkin kirjanpitovelvollisen koosta riippuen joko kirjanpitoasetuksesta (1339/1997) tai valtioneuvoston asetukselta pien- ja mikroyritysten tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista (1753/2015). (HE 89/2015a, 1.1; KPL 8:6 §.)

3.2 Kirjanpitoasetus

Kirjanpitoasetus (1339/1997; KPA) täydentää kirjanpitolakia ja tarkentaa kirjanpitolain määräyksiä. Kirjanpitoasetus sisältää muun muassa tarkat säännökset tuloslaskelman ja taseen kaavoista. Kirjanpitoasetuksen tarkoituksena on antaa tarkempia säännöksiä kirjanpitolain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta. (HE 89/2015a, 1.1; KPL 8:6 §.)

Vuoden 2016 alusta voimaan tulleessa kirjanpitolainsäädännön uudistuksessa kirjanpitoasetus on muutettu koskemaan lähinnä pien- ja mikroyritystä *suurempaa kirjanpitovelvollista*. Kirjanpitoasetuksen rinnalle onkin pien- ja mikroyrityksille annettu oma valtioneuvoston asetus pien- ja mikroyritysten tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista, jota pien- ja mikroyritykset voivat noudattaa kirjanpitoasetuksen sijaan. (Leppiniemi & Kaisanlahti 2016a, 20.)

3.3 Valtioneuvoston asetus pien- ja mikroyritysten tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista

Pien- tai mikroyrityksen määritelmän täyttävien kirjanpitovelvollisten tilinpäätösvelvollisuuksista säädetään 1.1.2016 voimaan tulleessa valtioneuvoston asetuksessa pien- ja mikroyritysten tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista (1753/2015; PMA), jota pien- ja mikroyritykset voivat soveltaa perinteisen kirjanpitoasetuksen sijaan. (Leppiniemi & Kaisanlahti 2016a, 20.)

Kirjanpitoasetuksen tapaan pien- ja mikroyritysten tilinpäätösasetus täydentää ja tarkentaa kirjanpitolain säännöksiä (ks. Liitteet 1-6). Pien- ja mikroyrityksen tilinpäätösasetuksen sisältämät vaatimukset kirjanpidossa ja tilinpäätöksessä annettavista tiedoista ovat selvästi lievemmat kuin pienyritystä suurempaa kirjanpitovelvollista koskevassa kirjanpitoasetuksessa (ks. Liite 6). (Leppiniemi & Kaisanlahti 2016a, 20.)

3.4 Erityislainsäädäntö

Kirjanpitolain lisäksi kirjanpitoa ja tilinpäätöstä koskee myös joukko erityislakeja, jotka täydentävät kirjanpitolain vaatimuksia. Kirjanpitolain 8:5 §:n mukaan sen estämättä, mitä kirjanpitolaissa säädetään, kirjanpitovelvollisuuteen ja kirjanpitoon sekä tilinpäätökseen ja toimintakertomuksen julkistamiseen sovelletaan, mitä niistä muualla laissa tai sen nojalla säädetään tai määrätään. Laintasoisia erityissäännöksiä sisältyy muun muassa osakeyhtiölakiin (624/2006), osuuskuntalakiin (421/2013), avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä annettuun lakiin (389/1986), säätiölakiin (487/2015) ja arvopaperimarkkinalakiin

(746/2012). Näiden lisäksi laintasoisia erityissäännöksiä sisältyy muun muassa vakuutus- ja luottolaitostoimintaa sekä muita erityisaloja koskevaan lainsäädäntöön. (Leppiniemi & Kaisanlahti 2016a, 2; HE 89/2015a, 1.1; KPL 8:6 §.)

Ennen kirjanpitolainsäädännön 1.1.2016 voimaan tullutta uudistusta, tarkempia säännöksiä kirjanpitolain soveltamisesta oli annettu myös työ- ja elinkeinoministeriön asetuksilla. Työ- ja elinkeinoministeriö on antanut muun muassa seuraavat asetukset ja päätökset: kirjanpidossa käytettävät menetelmät (47/1998), kirjanpitoaineiston tilapäinen säilyttäminen ulkomailla (49/1998), kehittämismenojen aktivointi (1066/2008) sekä rahoitusvälineiden arvostaminen sekä merkitseminen tilinpäätökseen ja konsernitilinpäätökseen (1315/2004). Hallituksen esityksen tavoitteena on ollut luopua teknologisten ratkaisujen yksityiskohtaisesta sääntelystä ministeriöasetuksilla. Tämän vuoksi kirjanpitolainsäädännön uudistuksessa edellä mainittujen asetuksen ja päätösten sisältö on joko sisällytetty soveltuvien osin kirjanpitolakiin tai kumottu. (HE 89/2015a, 1.1, 3.5.)

3.5 Euroopan unionin IAS-asetus

Euroopan unionin pörssiyritysten, mukaan lukien pankkien ja vakuutusyhtiöiden, on tullut laatia tilinpäätöksensä IAS-tilinpäätösstandardien / IFRS-tilinpäätösstandardien mukaisesti vuodesta 2015 lähtien. Tämä velvollisuus tulee Euroopan unionin IAS-asetuksesta, eli kansainvälisten tilinpäätösstandardien soveltamisesta annetusta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksesta (EY) N:o 1606/2002/EY. EU-oikeudelliselta luonteeltaan IAS-asetus on suoraan sovellettavaa oikeutta jäsenvaltioissa, eikä sitä ole tästä syystä erikseen implementoitu kansalliseen lainsäädäntöön. Suomen kirjanpitolainsäädännöstä löytyy kuitenkin viittauksia IAS-asetukseen. (EUR-Lex 2015; Raitio 2016, 203; KPL 1:4d.)

IAS-asetuksen tavoitteena on parantaa yrityksen kirjanpidon avoimuutta ja vertailukelpoisuutta, mikä johtaa myös markkinatehokkuuden parantumiseen sekä pienentää kuluja, jotka aiheutuvat yritysten pääoman hankkimisesta. Tämä parantaa Euroopan unionin kilpailukykyä ja vahvistaa kasvua. IAS-asetuksen mukaan kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) noudattaminen on pakollista julkisesti noteerattujen yritysten konsernitilinpäätöksissä, mutta myös kaikki muutkin kirjanpitovelvolliset saavat halutessaan laatia tilinpäätöksensä IFRS-perusteisesti. Tosin sillä edellytyksellä, että kyseisellä kirjanpitovelvollisella on KHT-tilintarkastaja. Käytännössä tilinpäätöksen laatiminen IFRS-perusteisesti on kuitenkin harvinaista muilla kuin siihen veloitetuilla kirjanpitovelvollisilla, sillä IFRS-standardien mukaan laadittua tilinpäätöstä on usein oikaistava verotusta varten. Poikkeusryhmänä kirjanpitolain 7a luvussa veloitetaan IFRS-standardien käyttö erillistilinpäätök-

sessä sellaisille listautuneille kirjanpitovelvollisille, jotka eivät laadi konsernitilinpäätöstä. (EUR-Lex 2015; HE 89/2015a, 1.2.)

3.6 Lain tarkoituksen edistäminen sekä valvonta

Kirjanpitolain 8:1.1 §:n mukaan kirjanpitolain noudattamisesta ja soveltamisesta antaa ohjeita ja lausuntoja työ- ja elinkeinoministeriön asettama kirjanpitolautakunta. Ministeriö julkistaa lautakunnan kannanottoja hyvän kirjanpitotavan edistämiseksi. Kirjanpitolain 8:1.2 §:n mukaan Patentti- ja rekisterihallitus valvoo kirjanpitolain 3 luvun 9 §:ssä säädetyn ilmoitusvelvollisuuden noudattamista. Kirjanpitolain 8:1.1 §:n mukaan Finanssivalvonta valvoo kirjanpitolain noudattamista Finanssivalvonnasta annetun lain (878/2008) 4 §:ssä tarkoitetuissa valvottavissa sekä kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja noudattavissa kirjanpitovelvollisissa siltä osin kuin Finanssivalvonnasta annetun lain 37 §:ssä säädetään. (KPL 8:1.1 – 8.2.3 §.)

3.6.1 Kirjanpitolautakunta

Hyvän kirjanpitotavan ohjaaminen on annettu tehtäväksi kirjanpitolautakunnalle, joka toimii työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä. Kirjanpitolautakunnan tehtävänä on yhdenmukaisen hyvän kirjanpitotavan edistäminen. Kirjanpitolautakunnasta säädetään kirjanpitolain 8 luvussa sekä asetuksessa kirjanpitolautakunnasta (784/1973). (HE 89/2015a, 1.1; KPL 8:1 § - 8:3 §.)

Kirjanpitolautakunta voi ensinnäkin antaa ohjeita ja lausuntoja kirjanpitolain soveltamisesta. Kirjanpitolautakunta antaa lausuntonsa hakemuksen perusteella. Lausuntoa voivat hakea kirjanpitovelvollisten lisäksi viranomaiset ja elinkeinonharjoittajien tai kuntien järjestöt. Työ- ja elinkeinoministeriö voi myös pyytää kirjanpitolautakunnalta lausuntoja kirjanpitolain soveltamiseen ja kirjanpidon pitämiseen liittyvissä kysymyksissä. Kirjanpitolautakunta voi tehdä myös esityksiä työ- ja elinkeinoministeriölle. (HE 89/2015a, 1.1; KPL 8:1 § - 8:2 §.)

Kirjanpitolautakunnan lausunnot eivät ole velvoittavia, mutta lausunnoista poikkeava kirjanpitovelvollinen voi joutua näyttämään, että poikkeavasta menettelystä huolimatta hyvä kirjanpitotapa on toteutunut. Käytännössä kirjanpitolautakunnan kannanotoilla on merkittävä rooli kirjanpitokäytännön ohjaamisessa. Tämä perustuu siihen, että kirjanpitolautakunnan ohjeita ja lausuntoja noudattavalle kirjanpitovelvolliselle annetaan lainsäädännössä luottamuksen suoja. (HE 89/2015a, 1.1; KPL 8:1 § - 8:2 §.)

Toisekseen kirjanpitolautakunta voi erityisestä syystä myöntää poikkeuksia tietyistä erikseen mainituista kirjanpitolain säännöksistä yksittäistapauksissa tai toimialoittain. Kirjanpitolain 8:2.2 §:n mukaan poikkeuksen myöntämisen edellytyksenä on, ettei poikkeusluvan myöntäminen ole Euroopan unionin tilinpäätöksestä ja konsernitilinpäätöksestä annettujen säännösten vastainen. Kirjanpitolautakunta ei saa myöntää poikkeuslupaa, mikäli se rikkoisi Euroopan unionin tilinpäätöksestä antamia säännöksiä. Käytännössä poikkeusluvan myöntämismahdollisuutta ja soveltamismahdollisuutta on tulkittu varsin suppeasti, minkä lisäksi mahdollisuus poikkeusluvan myöntämiseen koskee käytännössä vain kahta säännöstä, jotka ovat tilinpäätöksen laatimisen neljän kuukauden määräaika sekä konsernitilinpäätökseen yhdisteltävän kotimaisen tytäryrityksen samatilikautisuusvaatimus emoyhtiön kanssa. (Leppiniemi & Kisanlahti 2016a, 341–343; HE 89/2015a, 1.1; KPL 8:2.2 §.)

Kirjanpitolautakunnalla ei ole toimivaltaa myöntää lupaa, jolla voisi poiketa tulos-, tase- tai rahoituslaskelmakaavoista. Myöskään toimintakertomusta tai liitetietoja koskevia poikkeuksia ei voida myöntää. Mikäli kirjanpitolautakunnan toimivalta ei riitä poikkeusluvan myöntämiseen, hakemusta ei käsitellä. Mikäli poikkeuslupa myönnetään, on siitä mainittava erikseen tilinpäätöksessä. (Leppiniemi & Kisanlahti 2016a, 341–343; HE 89/2015a, 1.1; KPL 8:2.2 §.)

Poikkeuslupa myönnetään aina tilapäisenä ja kirjanpitovelvollisen tulee välittömästi luvan saatuaan pyrkiä korjaamaan syyt, jotka ovat johtaneet poikkeusluvan hakemiseen. Kirjanpitolautakunta voi erityisestä syystä jatkaa poikkeuslupaa uuden hakemuksen perusteella. Lähtökohtana on kuitenkin se, että kirjanpitovelvollisen on noudatettava kirjanpitosäännösten määräaikoja ja määräyksiä. Kirjanpitolautakunnan poikkeuslupia koskeviin päätöksiin ei voi hakea muutosta valittamalla. (Leppiniemi & Kisanlahti 2016a, 341–343; HE 89/2015a, 1.1; KPL 8:2.2 §.)

3.6.2 Patentti- ja rekisterihallitus sekä Finanssivalvonta

Tilinpäätös on valmistuttuaan ilmoitettava rekisteröitäväksi. Tätä kirjanpitolain 3:9 §:ssä säädettyä ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista valvoo rekisteriviranomaisena Patentti- ja rekisterihallitus. Mikäli kirjanpitovelvollinen laiminlyö ilmoitusvelvollisuutensa, voi Patentti- ja rekisterihallitus tehostaa vaatimustaan tilinpäätösasiakirjojen toimittamisesta asettamalla uhkasakon kirjanpitovelvolliselle ja määräämällä ajan, jonka kuluessa tilinpäätösasiakirjat on viimeistään toimitettava. Uhkasakosta säädetään tarkemmin uhkasakolaissa (1113/1990). (Leppiniemi & Kisanlahti 2016a, 336; KPL 8:1.2 §.)

Finanssivalvonta valvoo kirjanpidon noudattamista rahoitus- ja vakuutusmarkkinoilla toimivien yritysten kohdalla. Kuitenkin näidenkin yritysten kohdalla kirjanpitolain mukaisen tilinpäätöksen ilmoitusvelvollisuuden noudattamista valvoo Patentti- ja rekisterihallitus. Finanssivalvonta valvoo kirjanpitolain osalta myös niitä yrityksiä, jotka ovat velvollisia noudattamaan kansainvälistä tilinpäätösstandardistoa (IFRS). Tällaisen kirjanpitovelvollisen kohdalla Finanssivalvonnan valvontatehtävään kuuluu valvoa sitä, että kirjanpitovelvollinen noudattaa IFRS-standardistoa ja tarvittaessa kehottaa kirjanpitovelvollisista korjaamaan havaitut puutteet ja saattamaan tilinpäätöksensä standardien mukaiseksi. (Leppiniemi & Kaisanlahti 2016a, 336-337; KPL 8:1.3 §.)

Finanssivalvonta voi määrätä valvontavaltaansa kuuluvalle kirjanpitovelvolliselle hallinnollisen seuraamuksen laiminlyöntien johdosta. Finanssivalvonnan hallinnollisten seuraamusten kohteeksi joutunut kirjanpitovelvollinen voi valittaa Finanssivalvonnan päätöksensä markkinaoikeuteen. Kirjanpitovelvollinen voi myös pyytää kirjanpitolautakunnalta lausuntoa ja pyytää sitä arvioimaan Finanssivalvonnan tulkintoja ja näkemyksiä kirjanpitolain soveltamisesta. (Leppiniemi & Kaisanlahti 2016a, 336-337; KPL 8:1.3 §.)

4 Pien- ja mikroyrityshelpotusten taustalla Euroopan unionin tilinpäätösdirektiivi

Kirjanpitolain uudistuminen vuoden 2016 alusta toi mukanaan monia helpotuksia pien- ja mikroyritysten kirjanpitoon ja sitä kautta taloushallintoon. Muutokset perustuvat keskeisesti vuonna 2013 annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston tilinpäätösdirektiiviin. Pääperiaatteena muutoksella oli keventää pienyritysten tilinpäätössääntelystä koituvaa hallinnollista raskautusta. (HE 89/2015a, 2.1.)

Kirjanpitolain uudistuksen yhtenä keskeisimmistä lähtökohdista on ollut niin sanottu pienet ensin –periaate, joka juontaa juurensa Euroopan unionin vuonna 2013 annetusta tilinpäätösdirektiivistä. Tilinpäätösdirektiivin keskeisenä lähtökohtana on siis ollut jäsenvaltioiden velvoite toteuttaa pienyrityshelpotuksia. (HE 89/2015a, 2.1.)

4.1 Pienet ensin -periaate

Euroopan unionin tavoitteena on luoda mikro- ja pienyrityksille soveltuva toimintaympäristö. Näin ollen tilinpäätösdirektiivin tavoitteena on ollut harmonisoida jäsenvaltioiden kansallista lainsäädäntöä ja muokata sitä mahdollisimman paljon pienten yritysten olosuhteisiin sopivaksi ja siten vähentää niihin kohdistuvia hallinnollisia velvoitteita. Tätä kutsutaan pienet ensin –periaatteeksi. (HE 89/2015a, 2.1.)

Pienet ensin –periaate pohjautuu vahvasti Euroopan komission vuonna 2008 esittämän Small Business Act –aloitteen ajatukselle tukea pienten yritysten toimintaa jäsenmaissa. Aloitteen ajatuksena oli vaikuttaa positiivisesti talouskasvuun korostamalla nimenomaan pienyritysten asemaa kasvun ja työllisyyden veturina. Komissio pyrki muun muassa vähentämään byrokratiaa julkishallinnossa, jolloin pienten yritysten kasvua pystyttäisiin tukemaan enemmän. Pienten yritysten taloudellisessa raportoinnissa sääntelyn karsiminen näkyy erityisesti velvoitteiden yksinkertaistamisessa, hallinnollisten rasitteiden vähentämisessä sekä ennen kaikkea tilinpäätösdirektiivien päivittämisessä. (Euroopan parlamentti 2016.)

Käytännössä pienet ensin –periaatetta tukee olennaisesti se, että uusi tilinpäätösdirektiivi on niin kutsuttu maksimidirektiivi. Näin ollen jäsenmaat eivät voi asettaa pien- ja mikroyrityksille velvoitteita, jotka ylittävät direktiivin enimmäismäärän. Lähtökohtana on kahdeksan kohdan luettelo pakollisista liitetiedoista. Tämän lisäksi direktiivi sallii jäsenvaltion ottaa käyttöönsä viisi muuta erikseen nimettyä liitetietovaatimusta. (HE 89/2015a, 2.1.)

4.2 Lakiuudistuksen valmistelu Suomessa

Euroopan unionin parlamentti ja neuvosto antoivat vuoden 2013 kesäkuussa uuden tilinpäätösdirektiivin, joka velvoitti kaikkia EU-valtioita tarkistamaan lainsäädäntönsä direktiivin mukaiseksi. Työ- ja elinkeinoministeriö nimesi vuoden 2013 elokuussa Kirjanpitolain muutokset –työryhmän kirjanpitolainsäädännön uudistamisen selvitystyötä varten. Työryhmän päämääränä oli valmistella toimenpide-ehdotukset tilinpäätösdirektiivin implementoimiseksi lainsäädäntöön siten, että Suomi täyttäisi jäsenvaltioveloitteensa Euroopan unionista tehdyn sopimuksen mukaisesti. (TEM 2014, 18.)

Kirjanpitolain muutokset -työryhmä lähestyi tilinpäätösdirektiivin implementoimista lainsäädäntöön selvittämällä, miten suomalaista kirjanpito- ja tilinpäätössääntelyä pystyttäisiin yksinkertaistamaan. Säädöstasolla pyrittiin kirjanpitovelvollisten hallintokäytänteitä koskevien menettelyiden ja säädösten yksinkertaistamiseen. Tilinpäätösdirektiivi tarjosi jäsenvaltioille mahdollisuuden helpottaa kaikista pienimpien yritysten tilinpäätösveloitteita, minkä vuoksi Kirjanpitolain muutokset -työryhmän yksi keskeisimmistä tehtävistä oli pohdita, miten tilinpäätösdirektiivin tarjoamia helpotuksia olisi mahdollista sisällyttää Suomen lainsäädäntöön. Lisäksi työryhmän tuli arvioida niitä mahdollisuuksia, joilla saataisiin kevennettyä hallinnollista taakkaa niin lainsäädännön kuin tietotekniikan ja teknologian keinoin. Työryhmän tuli eritellä kirjanpitolainsäädäntöön tehtävät muutokset sekä muodostaa tarvittavat lainsäädäntöehdotukset hallituksen esityksen muotoon. Lokakuussa 2014 työryhmä sai valmiiksi oman mietintönsä hallituksen esityksen pohjaksi. Työ- ja elinkeinoministeriö laittoi työryhmämietinnön laajalle lausuntokierrokselle valmiiksi saamisen jälkeen. Lausuntakierroksen määräaika oli kolme kuukautta päättyen tammikuussa 2015. Määräaikaan mennessä ministeriöön saapui yhteensä 28 lausuntoa. (TEM 2014, 18.)

Työryhmän mietinnössä nousi vaihtoehtoisena ehdotuksena esille säätää täysin uusi kirjanpitolaki, sillä säädosmuutoksia tuli tilinpäätösdirektiivin myötä paljon. Hallituksen esityksessä päädyttiin kuitenkin muuttamaan vain nykyistä kirjanpitolakia, jotta hallinnolliset kustannukset pystyttiin pitämään mahdollisimman alhaisina. (TEM 2014, 7; HE 89/2015a, 3.1.)

Lausuntokierroksella lausunnon antajat olivat yhdenmukaisia pienempien kirjanpitovelvollisten hallinnollisten rasitteiden keventämisestä. Yleisesti ajateltiin hallinnollisten rasitteiden lisäävän yritysten valinnanvapautta. Lausunnoissa ehdotettiin muun muassa sitä, että mikäli tietyn ammatin- tai liikkeenharjoittajan toiminta olisi laajuudeltaan esimerkiksi mikroyrityksen rajat ylittävää, tulisi tällaisen liikkeen- tai ammatinharjoittajan laatia tilinpäätös, kuten vastaavan mikroyrityksen. Lisäksi lausuntokierroksella kannatusta sai ehdotus erilli-

sen mikroyrityssäännösten tarjoamisesta valinnaisena kirjanpitovelvollisille. Mikroyrityksen kokorajojen asettaminen direktiivin mukaiselle tasolle ei herättänyt vastustusta. Rahoitusalan toimijat kuitenkin esittivät edelliseen viitaten, että mikroyritysten tasetietojen tulisi olla esitettyjä laajemmat. (HE 89/2015a, 5.1 - 5.2.)

Lausunnoissa kiiteltiin erityisesti suunnitelmia kirjanpidon menetelmäsäännöksiä laven- tamiseksi. Lisäksi esitettiin täsmennysehdotuksia kirjanpitomerkitöihin. Pääomallainan tilinpäätöskäsittely herätti näkemyksiä niin puolesta kuin vastaan. Pääoman lainan osalta lausunnoissa ehdotettiin muun muassa sitä, että pääomallainan sisällytettäisiin erillisenä eränään omaan pääomaan. Tästä poikkeavana näkemyksenä ehdotettiin, että pääoma- laina olisi aina vierasta pääomaa. (HE 89/2015a, 5.1 - 5.2.)

Joissain yksittäisissä lausunnoissa kuitenkin kritisoitiin ehdotettuja kevennystoimia riittä- mättömiksi, ja vaadittiin, että uudistuksia vietäisiin vieläkin pidemmälle. Ajateltiin, että uu- distusten kautta voitaisiin tarjota myös osakeyhtiömuotoisille nanoyrityksille mahdollisuus laatia tilinpäätöksensä maksuperusteisesti. Myös tilinpäätösinformaation julkisuutta ehdo- tettiin rajoitettavaksi mietinnössä esitetystä. (HE 89/2015a, 5.1 - 5.2.)

Lausuntokierroksen jälkeen esitys valmisteltiin työ- ja elinkeinoministeriössä kevään ja kesän 2015 aikana. Työ- ja elinkeinoministeriössä arvioitiin lausunnoissa esitettyjä seikko- ja ja pyrittiin ottamaan ne huomioon jatkovalmistelussa. Lausuntojen perusteella työ- ja elinkeinoministeriö muutti ehdotuksen sisältöä muun muassa muun muassa kirjanpitovel- vollisten yksityishenkilöiden tilinpäätösvaatimusten, kirjanpitomerkitöiden muuttamista koskevien menetelmäsäännösten, mikroyritysten tasekaavan, PIE-määrittelyn ja pääoma- lainan tilinpäätöskäsittelyn osalta. Työ- ja elinkeinoministeriö teki lisäksi teknisiä muutok- sia sääntelyn sisällön ja selkeyden parantamiseksi sekä täydensi ehdotustaan perustelu- jen osalta. (HE 89/2015a, 5.1 - 5.2.)

5 Keskeiset vaikutukset pien- ja mikroyrityksiin

Kirjanpitolainsäädännön uudistus on tuonut muutoksia kirjanpidon käytännön toteuttamiseen pien- ja mikroyrityksille sekä muille kirjanpitovelvollisille. Tärkeimmät pien- ja mikroyrityksiä koskevat muutokset ovat etenkin mikroyritysten suojasatamasäännös oikea- ja riittävä kuva velvoitteesta, konsernitilinpäätösvelvoitteen poistuminen pieniltä yrityksiltä sekä kirjanpito- ja tilinpäätösaineiston säilyttämisen ja kirjanpitomenetelmien muuttuminen teknologianeutraaleiksi. Tietojen olennaisuus tilinpäätösperiaatteena on myös otettu erillisenä säännöksenä kirjanpitolakiin, vaikka periaatteella on käytännössä ollut jo ennestään keskeinen asema Suomessa. Esimerkiksi kirjanpitolautakunta on useasti lausunnoissaan viitannut siihen. Myös pien- ja mikroyritysten liitetietovaatimuksia on kevennetty. Niiden ei esimerkiksi enää tarvitse lähtökohtaisesti laatia toimintakertomusta. Lisäksi pien- ja mikroyritysten ei tarvitse enää noudattaa kirjanpitoasetuksen vaatimuksia, vaan sen sijaan ne voivat noudattaa jatkossa valtioneuvoston asetusta pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista. (HE 89/2015a, 2.1 - 2.6, 2.8.)

5.1 Supistetut liitetiedot pienyrityksillä

Tilinpäätösdirektiivin pienet ensin –periaatetta toteuttaa olennaisesti uuden kirjanpitolainsäädännön kevennetyt liitetietovaatimukset mikro- ja pienyrityksiltä. Vuoden 2013 tilinpäätösdirektiivin lähtökohtana on kahdeksan kohdan luettelo pakollisista liitetiedoista. Tämän lisäksi direktiivi sallii jäsenvaltion ottaa käyttöönsä viisi muuta erikseen nimettyä liitetietovaatimusta. Jäsenvaltiot eivät saa velvoittaa pieniä yrityksiä esittämään tilinpäätöksissään muita tietoja kuin direktiivissä edellytetään. Supistettuihin liitetietovaatimuksiin pienten yritysten kohdalla liittyy keskeisesti jäljempänä esitetty mikroyritysten suojasatamasäännös oikean ja riittävän kuvan velvoitteesta (HE 89/2015a, 2.1.)

Valtioneuvoston asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista sisältää mikro- ja pienyrityksiltä (PMA) edellytettävät tilinpäätöksen liitetietovaatimukset. Tilinpäätöksessä esitettävät liitetietovaatimukset löytyvät asetuksen luvusta 3. Huomionarvoista on myös se, että osa vaatimuksista on ehdollisia. Lähtökohtaisesti pienyritys ei ole velvollinen laatimaan kirjanpitolain 3:1a §:n mukaista toimintakertomusta, mutta pienyrityksen on kuitenkin esitettävä toimintakertomus tilinpäätöksen liitetietona, mikäli tieto on tarpeen oikean ja riittävän kuvan antamiseksi. Myöskään tietoa poikkeuksellisista eristä ei tarvitse esittää liitetietona, mikäli kyseinen tieto olisi epäolennaista. Mikroyritysten liitetietovaatimukset löytyvät PMA 4 luvusta ja ovat sisällöllisesti lähes vastaavat pienyritykseltä vaadittavien liitetietojen kanssa. Pienyritysten liitetietovaatimuksista poiketen mikroyritykset on kuitenkin vapautettu kokonaan toimintakertomuksen laatimisesta eikä niiden tarvit-

se antaa PMA 3:5 §:n mukaisia tietoja käypään arvoon merkitsemisestä. (PMA 3:1-13 §, 4:4 §.)

5.2 Mikroyrityksille suojasatamasäännös oikean ja riittävän kuvan antamisveloitteesta

Vuoden 2013 tilinpäätösdirektiivin 36 artiklaan perustuva mikroyritysten niin kutsuttu suojasatamasäännös oikean ja riittävän kuvan antamisveloitteesta kuuluu kirjanpitolain uudistuksen merkittävimpiin helpotuksiin mikroyritysten kohdalla. Suojasatamasäännös tarkoittaa sitä, että mikroyrityksen katsotaan antaneen tilinpäätöksessään oikean ja riittävän kuvan mikäli se on antanut tilinpäätöksessään vain ja ainoastaan tilinpäätösdirektiivin mikroyrityshelpotusten mukaiset tiedot. Suojasatamasäännöstä sovelletaan vain siinä tapauksessa, että kyseinen jäsenvaltio on ottanut kirjanpitolainsäännössään käyttöön tilinpäätösdirektiivin mahdollistaman jäsenvaltio-option mikroyrityshelpotusten osalta. (Leppiniemi & Kaisanlahti 2016b, 21; HE 89/2015a, 2.4.)

Suomessa mikroyrityksen katsotaan antaneen oikean ja riittävän kuvan silloin, kun se on noudattanut valtioneuvoston asetuksen pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista 4 luvun säännöksiä tuloslaskelma- ja kaavoissa sekä niistä liitetietovaatimuksissa, jotka ovat nimenomaisesti ja erikseen kyseisen asetuksen säännöksissä mainittu. Suojasatamasäännöksen perusteella mikroyrityksen katsotaan antaneen oikean ja riittävän kuvan siinäkin tapauksessa, että muun kirjanpitovelvollisen kohdalla oikean ja riittävän kuvan syntyminen edellyttäisi lisätietojen antamista. Toisin sanoen kirjanpitolain 3.2 §:n yleinen lisätietovaatimus ei tule sovellettaviksi mikroyrityksiin, eikä mikroyrityksen tilinpäätöstä voida tällä perusteella moittia oikean ja riittävän kuvan syntymisen perusteella. Totuudenvastaisten ja väärin tietojen pohjalta tilinpäätöksensä laatinut mikroyritys ei kuitenkaan voi vedota suojasatamasäännökseen. Väärän informaation antaminen tilinpäätöksessä on myös säädetty rangaistavaksi rikoslain (39/1889) 30 luvun 9 § - 10a §:ssä sekä vähäisempien rikkomusten kohdalla kirjanpitolain 8:4 §:ssä. (Leppiniemi & Kaisanlahti 2016b, 21; HE 89/2015a, 2.4.)

5.3 Olennaisuus tilinpäätösperiaatteeksi

Olennaisuusperiaatteen mukaan tiedon merkitys kirjanpidossa ja tilinpäätöksessä on olennainen silloin, kun sen pois jättäminen tai virheellinen esittäminen voisi kohtuullisesti vaikuttaa kyseisen tiedon käyttäjien taloudellisiin päätöksiin, joita ne tekevät kohdeyrityksen tilinpäätöksen perusteella. Tiedon esittämättä jättämisen tai virheellisen esittämisen kohtuullisen vaikutuksen arviointia tiedon käyttäjän taloudellisiin päätöksiin arvioidaan tapauskohtaisesti. Lähtökohtana tiedon olennaisuuden arvioinnista on se, olisiko kyseisel-

lä tiedolla ollut merkitystä tilinpäätöksen käyttäjälle. (Leppiniemi & Kaisanlahti 2016a, 133-134; HE 89/2015a, 2.5.)

Olennaisuusperiaate täydentää oikean ja riittävän kuvan antamisvelvoitetta. Olennaisuusperiaate ilmenee kirjanpitolain 3:2a §:stä ja sen mukaan ”tilinpäätöksessä tai toimintakertomuksessa esitettävä seikka on olennainen silloin, kun sen pois jättämisen tai väärin ilmoittamisen voidaan kohtuullisesti odottaa vaikuttavan päätöksiin, joita tiedon käyttäjät tekevät tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen perusteella. Vaikka seikka olisi yksittäisenä epäolennainen, olennaisuuden arviointi tulee kohdistaa kokonaisuuteen, jos samankaltaisia seikkoja on useita.” Kirjanpitolainsäädäntö ei kuitenkaan aseta tarkkoja euromääräisiä rajoja sille, millainen tieto on olennaista tai epäolennaista tilinpäätöksen kannalta, vaan tiedon olennaisuus suhteutetaan sen mukaan, mikä on kirjanpitovelvollisen koko ja liiketoiminnan laajuus. (Leppiniemi & Kaisanlahti 2016a, 133-134; KPL 3:2a §.)

Olennaisuusperiaate on luonteeltaan huojennus. Vaikka olennaisuusperiaate onkin sisällytetty kirjanpitolakiin vasta 1.1.2016 voimaan tulleen kirjanpitolainsäädännön uudistuksen yhteydessä, on olennaisuusperiaatteella ollut Suomessa käytännössä suuri merkitys kirjanpitolain käytännön soveltamisen kannalta ennen lakiuudistustakin. Olennaisuusperiaate näkyy toistuvasti muun muassa kirjanpitolautakunnan lausunnoissa ja kannanotoissa. (Leppiniemi & Kaisanlahti 2016a, 134; HE 89/2015a, 2.5.)

5.4 Konsernitiilinpäätösvelvoitteen poistuminen pien- ja mikroyrityksiltä

Uuden kirjanpitolain myötä emoyritys on vapautettu konsernitiilinpäätöksen laatimisesta, mikäli konserni ylittää emoyhtiön tilinpäätöspäivänä enintään yhden pienyrityksen määritelmän mukaisista raja-arvoista, eli 1) taseen loppusumma 6 000 000 euroa, 2) liikevaihto 12 000 000 euroa ja 3) tilikauden aikana palveluksessa keskimäärin 50 henkilöä. Tällaisesta konsernista puhutaan pienkonsernina. *Pienkonsernipoikkeus* ilmenee kirjanpitolain 6:1.3 §:stä ja pienkonsernin määritelmä kirjanpitolain 1:6a §:stä. (Leppiniemi & Kaisanlahti 2016a, 270; KPL 6:1.3 §; KPL 1:6a §; KPL 1:4a.)

Pienkonsernipoikkeus ei kuitenkaan tule sovellettavaksi, mikäli yksikin konsernin yrityksistä on yleisen edun kannalta merkittävä yhteisö. Yhteisöä pidetään yleisen edun kannalta merkittävänä, mikäli sen osakkeilla tai muilla vieraanpääoman ehtoisilla arvopapereilla käydään kauppaa säännellyllä markkinalla, kuten pörssissä. Myös luottolaitos tai vakuutusyhtiö määritellään yleisen edun kannalta merkitykselliseksi yhteisöksi. Yleisen edun kannalta merkittävien yhteisöjen on siis aina laadittava konsernitiilinpäätös niiden koosta riippumatta. (Leppiniemi & Kaisanlahti 2016a, 270-271.)

Emoyritys voi jättää konsernitilinpäätöksen laatimatta myös siinä tapauksessa, että se on itse tytäryritys eli toisen yrityksen määräysvallassa. Tätä kutsutaan *alakonsernipoikkeukseksi*, joka ilmenee kirjanpitolain 6:1.4 §:stä. Alakonsernipoikkeus ei kuitenkaan tule sovellettavaksi tilanteissa, joissa yhdenkin alakonserniin kuuluvan yrityksen osakkeilla tai muilla vieraanpääoman ehtoisilla arvopapereilla käydään kauppaa säännellyllä markkinalla, kuten pörssissä. Alakonsernipoikkeus tulee sovellettavaksi vain tietyissä tilanteissa silloin, kun alakonsernin emoyhtiön kotipaikka on Euroopan talousalueen ulkopuolella. (Leppiniemi & Kaisanlahti 2016a, 271-272.)

5.5 Kirjanpidon menetelmät, aineistot ja säilytys teknologianeutraaleiksi

Kirjanpitolain uudistuksen yhtenä keskeisenä tavoitteena on ollut tietotekniikan tarjoamien mahdollisuuksien täysimittaisen hyödyntämisen mahdollistaminen. Myös kirjanpidon automatisointi ja sähköinen tiedonsiirto viranomaisen ja kirjanpitovelvollisen välillä on haluttu mahdollistaa. Kirjanpitolainsäädännön uudistuksen jälkeen kirjanpito- ja tilinpäätösaineiston säilytystavalla tai formaatilla ei ole erityistä merkitystä. Vaatimuksena on kuitenkin se, että kirjanpito- ja tilinpäätösaineisto on vaikeuksista tarkasteltavissa sekä tarvittaessa tulostettavissa selväkieliseen muotoon. Vaatimus tulee kirjanpitolain 2 luvun 7 §:stä. Edellytys selväkieliseen muotoon tulostamisesta ei kuitenkaan tarkoita nimenomaan paperitulostetta, vaan edellytys täyttyy myös, mikäli kyseinen aineisto on saatavilla esimerkiksi PDF-tiedostona. (Leppiniemi & Kaisanlahti 2016a, 66-67; KPL 2:7 §.)

Kirjanpitolain 2:9 §:n mukaan ”tilinpäätös, kirjanpidot, tositteet ja muu kirjanpitoaineisto on säilytettävä huolellisesti 7 §:n vaatimukset täyttävällä tavalla siten, että niiden tarkastelu Suomesta käsin on mahdollista viranomaiselle ja tilintarkastajalle ilman aiheetonta viivettä.” Uusi kirjanpitolaki ei siis aseta esimerkiksi maantieteellisiä tai säilytysmuotoa koskevia rajoituksia kirjanpitovelvolliselle. Ainoa edellytys on se, että aineiston katseluun oikeutettu tilintarkastaja tai viranomainen pystyy tarkastella aineistoa Suomesta käsin ilman aiheetonta viivytystä. Pykälässä mainittua aiheettoman viivettä arvioidaan aina tapauskohtaisesti. Esimerkiksi sähköiseen aineistoon pääsee yleensä käsiksi välittömästi tai lähes välittömästi, kun taas perinteisessä paperimuodossa arkistoituun aineistoon käsiksi pääsy saattaa viedä muutamia päiviä. Vanhaan lainsäädäntöön verrattuna uusi kirjanpitolaki korostaa enemmän kirjanpitovelvollisen vastuuta kirjanpito- ja tilinpäätösaineiston huolellisen säilyttämisen järjestämisestä, eikä niinkään teknisiä vaatimuksia ja yksityiskohtia. Kirjanpitolainsäädännön uudistus ei kuitenkaan tuonut muutoksia kirjanpito- ja tilinpäätösaineiston säilyttämisaikoihin, jotka ovat kirjanpitolain 2:10 §:n mukaan 10 vuotta vahviste-

tuille tilinpäätösasiakirjoille ja kuusi vuotta tilikauden tositteille sekä liiketapahtumia koskevalle kirjeenvaihdolle. (Leppiniemi & Kaisanlahti 2016a, 69-74; KPL 2:9 §; KPL 2:10 §.)

Kirjanpitolain uudistuksen myötä kirjanpidon pitämisessä ja säilyttämisessä käytettävää teknologiaa koskevasta yksityiskohtaisesta sääntelystä ministeriöasetuksilla on luovuttu. Tällä on haluttu varmistaa se, ettei kirjanpitolainsäädäntö jää teknologia kehityksestä jälkeen ja siten aseta tulevaisuudessa tarpeettomia esteitä kehitykselle. Kirjanpitolain uudistuksessa keskeinen muutos vanhaan kirjanpitolainsäädäntöön verrattuna on ollut se, että käytettävien teknologisten ratkaisujen yksityiskohtaisen sääntelyn sijaan on painotettu nimenomaan kirjanpitovelvollisen vastuuta kirjanpito- ja tilinpäätösaineiston säilyttämisen järjestämisestä. Paperimuotoisen tasekirjan vaatimuksesta on luovuttu, mutta kirjanpito- ja tilinpäätösaineiston tulee olla vaikeuksitta tarkasteltavissa tilikauden jälkeen. (HE 89/2015a, 3.5.)

Uuteen kirjanpitolakiin on sisällytetty vaatimus siitä, että tilinpäätöksen liitetietojen pohjana olevia asiakirjoja ja laskelmia säilytetään ja käsitellään tositteiden kaltaisina liitetietotositteina. Vaatimuksen tarkoituksena on varmistaa kirjausketjun kattavuus sekä tilinpäätöksen tarkastettavuus liitetietojen osalta. Muutos on tarpeellinen, kun otetaan huomioon se, että kirjanpitolainsäädännön uudistuksen vuoksi liitetiedoilla on korostunut merkitys oikean ja riittävän kuvan syntymisessä. Kirjanpitolainsäädännön uudistuksessa myös kirjausketjun määrittelyä on selkeytetty ja kirjausketjuja koskeva vaatimus on ulotettu koskemaan myös kirjanpidon perusteella säännöllisesti annettavia viranomaisraportteja, kuten veroilmoituksia ja kauden aikana annettavia työnantajailmoituksia. Kirjausketjuja koskevien vaatimusten ulottamisella kyseisiin viranomaisilmoituksiin on haluttu varmistaa tarkistettavuuden säilyminen myös näiden ilmoitusten osalta. Kirjausketjuja koskevilla selkeämmillä vaatimuksilla on haluttu korvata osa aikaisemmista ja teknisesti vanhentuneista säännöksistä. (HE 89/2015a, 3.5.)

Hallituksen esityksessä uudeksi kirjanpitolaksi katsottiin, että hallinnollisen taakan hillitsemiseksi on tärkeää, että kirjanpitovelvolliselle ei aseteta muita sääntöjä ja määräyksiä kuin kirjanpitolain tarkoituksen toteutumiseksi välttämätöntä. Kirjanpitolaille katsottiin olevan kaksi tarkoitusta, jotka ovat 1. liiketapahtumien luotettavan kirjaamisen varmistaminen sekä 2. oikean ja riittävän kuvan syntymisen varmistaminen tilinpäätöksestä. Esimerkiksi kirjanpitovelvollisen sisäiseen laskentaan tai ohjausjärjestelmiin puuttuminen ei ole kuulunut Suomen kirjanpitolainsäädäntöön. Myöskään kauppa- ja liiketapahtumien muotoa ja sisältöä ei ole säännelty, eikä Suomessa ole ollut käytössä niin sanottuja pakollisia yhteinästilipuitteita, kuten pakollista yhteistä tilikarttaa. (HE 89/2015a, 3.6.)

Vaikka uudistuneessa kirjanpitolainsäädännössä teknologian neutraalius ja riippumattomuus tietyistä teknisistä ratkaisuista on yksi keskeisiä periaatteita, kirjanpitolainsäädännön uudistusta valmisteltaessa keskusteltiin mahdollisuudesta velvoittaa kaikki kirjanpitovelvolliset käyttämään kirjanpidossaan ja tilinpäätöksissään tiettyjä ennalta määriteltyjä tiedostomuotoja ja tilikarttoja. Perusteluna tälle olisi ollut helpottaa kirjanpitovelvollisten tietojen siirtämistä keskenään ja viranomaisten kanssa. Keskustelussa merkittävän osan saivat XBRL-pohjaiset tiedostomuodot tilinpäätöksille, sekä XML- ja tietuepohjaiset tiedostomuodot kirjanpitoerien vienneille kirjanpitoon. Hallituksen esityksessä uudeksi kirjanpitolaiksi kuitenkin katsottiin, että on perustellumpaa poistaa kirjanpitolaista kaikki esteet tietoteknisen kehityksen täysimittaiselle hyödyntämiselle, jolloin kirjanpitolaissa ei ole tarpeen ottaa kantaa siihen, millaisia teknisiä ratkaisuja ja yksityiskohtaisia menettelyjä tulee käyttää tai sallia. Hallituksen esityksessä ajatus yhtenäisistä tilikartoista ja tiedostomuodoista nähtiin epäkäytännölliseksi sen vuoksi, että kirjanpitolaki koskee kaikkia kirjanpitovelvollisia elinkeinonharjoittajista suuryrityksiin, mutta käytännössä erilaisilla kirjanpitovelvollisilla on huomattavan erilaisia ja toisistaan poikkeavia tarpeita kirjanpidon laatimisen suhteen. (HE 89/2015a, 3.6.)

Hallituksen esityksessä katsottiin, että kaikkien kirjanpitovelvollisten velvoittaminen käyttämään tiettyjä ennalta määriteltyjä tiedostomuotoja ja tilikarttoja saattaisi asettaa tahottomia esteitä yritysten kansainvälistymiselle sekä teknologian kehittymiselle. Yksityiskohdaisen sääntelyn pelättiin myös jäävän jälkeen kehittyvästä teknologiasta, joka tekisi ennen pitkää tyhjäksi uuden kirjanpitolainsäädännön keskeisen periaatteen teknologian neutraaliudesta. Suomi on myös globaalisti hyvin riippuvainen kansainvälisestä kaupasta, joten teknologiaa koskevan yksittäissääntelyn pelättiin tahattomasti haittaavan yritysten kansainvälistymistä ja helpottavan lähinnä viranomaisia. Hallituksen esityksessä katsottiin, että vaikka Suomessa valmistellaankin viranomaisten tietojärjestelmien integrointia ja erilaisia tietoväylähankkeita kirjanpitovelvollisen ja viranomaisen välillä, ei kyseessä ole sellainen asia, jonka tulisi kuulua kirjanpitolakiin. Hallituksen esityksessä kuitenkin pidettiin hyvänä ja kirjanpitovelvollisten hallinnollista taakkaa vähentävä seikkana sitä, että viranomaiset kehittävät järjestelmiään ja mahdollistavat myös sähköiset tiedonsiirron kirjanpitovelvollisen ja viranomaisen välillä. Viranomaisjärjestelmien tulisi kuitenkin olla mahdollisimman joustavia sekä helppokäyttöisiä kirjanpitovelvollisille. (HE 89/2015a, 3.6.)

6 Uudistuksen vaikutukset tilitoimistotyössä

Tätä opinnäytetyötä varten on myös haastateltu opinnäytetyön toimeksiantajan edustajaa, tilitoimisto Lahden Lisälehti Oy:n omistajayrittäjää. Haastattelun tarkoituksena on ollut selvittää sitä, miten kirjanpitolainsäädännön uudistus on näkynyt käytännön tilitoimistotyössä, ja miten se on vaikuttanut tilitoimiston käytänteisiin. Tällä on haluttu luoda kuvaa siitä, kuinka merkittävästä lakiuudistuksesta on ollut kyse, ja kuinka paljon lakiuudistus tulee muuttamaan tilitoimistoalaa. Lisäksi on haluttu selvittää, miten toimeksiantaja on suhtautunut lakiuudistukseen, ja miten kirjanpitolainsäädännön uudistus on otettu vastaan. Tämän lisäksi on haluttu saada tietoa kirjanpitolainsäädännön uudistuksen mahdollisista vaikutuksista ja muutoksista tilitoimiston asiakkaiden arkeen, tarkoituksena selvittää lakiuudistuksen merkitystä pien- ja mikroyritysten kannalta.

6.1 Miten lakiuudistus on vaikuttanut toimeksiantajan käytänteisiin?

Tilitoimisto Lahden Lisälehti Oy:n omistajayrittäjän mukaan kirjanpitolainsäädännön muutos ei ole vielä vaikuttanut merkittävästi tilitoimiston käytänteisiin. Tämä johtuu siitä, että tällä hetkellä (syksy 2016) pääpaino tilitoimiston työssä on niin sanotussa kirjanpitolainvaiheessa, sillä varsinaiset uuden lain mukaiset tilinpäätökset valmistuvat pääsääntöisesti vasta alkukeväältä 2017. Kirjanpitolain uudistuksen siirtymäsäännökset mahdollistavat myös ennen 1.1.2016 alkaneen tilikauden tilinpäätöksen laatimisen uusien säännöksiin mukaisesti, mikäli kyseisen tilikauden tilinpäätös valmistuu lakiuudistuksen voimaantulon jälkeen. Vaikutuksien näkymistä suuremmissa mittakaavassa tilitoimiston käytänteissä odotetaan kuitenkin vasta 1.1.2016 tai sen jälkeen alkaneiden tilikausien tilinpäätösvaiheessa, eli keväällä 2017. (Mäkelä 23.8.2016.)

Lakiuudistuksen tuomien mahdollisuuksien näkyminen käytännön tilitoimistotyössä riippuu myös siitä, miten esimerkiksi teknologian neutraaliuden mahdollistama paperittomuus palvelee asiakkaiden tarpeita ja miten asiakkaat omaksuvat tämän. Tilitoimistolle paperittomuus on luonnollisesti etu, mutta joissain tapauksissa esimerkiksi tasekirjojen tulostaminen perinteiseen paperimuotoon voi olla järkevää, mikäli asiakkaan esimerkiksi täytyy lähettää tilinpäätöstietoja eteenpäin, kuten Kelaan tai pankkiin. Asiakkaat myös yleensä tuovat tositteet paperisina toimistolle kirjanpitoa varten. Asiakkailta todennäköisesti kuitenkin tullaan jatkossa kysymään, haluavatko he tilinpäätösasiakirjat perinteisessä paperimuodossa vai pelkästään sähköisesti. Kirjanpitolainsäädännön uudistuksen tuomat lievennykset liitetietovaatimukseen kuitenkin odotettavasti helpottavat ja yksinkertaistavat tilitoimiston työtä. (Mäkelä 23.8.2016.)

6.2 Miten toimeksiantaja on suhtautunut lakiuudistukseen?

Tilitoimisto Lahden Lisälehti Oy:n omistajayrittäjän mukaan kirjanpitolainsäädännön uudistus on kokonaisuutena tervetullut muutos lainsäädäntöön, sillä se helpottaa erityisesti pieniä yrityksiä ja sitä kautta yrittämistä Suomessa. Suomen yrityksistä arviolta noin 98% voidaan luokitella pien- tai mikroyritykseksi, joten lakiuudistus koskee merkittävää osaa Suomen yrityksistä. Kevennetyt vaatimukset kirjanpidon ja tilinpäätöksen liitetiedoissa helpottavat varmasti sekä pienten yritysten arkea, että tilitoimistojen työtä. Tervetullut uudistus on ollut myös konsernitilinpäätösvelvoitteen poistuminen pien- ja mikroyrityksiltä. Myös esimerkiksi paperittomuutta ja teknologian neutraaliutta voidaan pitää erinomaisena uudistuksena, sillä digitalisaatio paitsi helpottaa tilitoimistotyötä, myös edistää ympäristövastuuta, jota Lahden Lisälehti Oy pitää toiminnassaan arvokkaana. (Mäkelä 23.8.2016.)

6.3 Miten toimeksiantajan asiakkaat ovat suhtautuneet lakiuudistukseen?

Tilitoimisto Lahden Lisälehti Oy:n omistajayrittäjän mukaan kirjanpitolainsäädännön uudistus ei ole vielä tällä hetkellä näkynyt tyypillisen asiakkaan arjessa. Tilitoimisto Lahden Lisälehdin asiakkaista suurin asiakasryhmä ovat nimenomaan mikroyritykset. Tyypillinen asiakas tuo kuukausittain paperiset tositteet tilitoimistoon ja antaa tilitoimiston hoitaa tarvittavat toimenpiteet. Asiakkaat eivät välttämättä itse kiinnitä juurikaan huomiota kirjanpitolainsäädäntöön tai sen uudistukseen, vaan heille riittää, että tilitoimisto tuntee kulloisenkin lainsäädännön ja osaa tarvittaessa pyytää kaikki tarvittavat asiakirjat asiakkaalta sekä pitää hänet ajan tasalla yrityksen taloudellisesta tilanteesta. Periaatteessa asiakkaidenkin kohdalla lakiuudistuksen tuomat muutokset näkyvät pääsääntöisesti tilinpäätösvaiheessa. Yleisesti ottaen asiakkaat ovat kuitenkin olleet mielissään lakiuudistuksesta, sillä se vähentää niin sanottua paperin pyörittelyä kevennettyjen kirjanpito- ja liitetietovaatimuksien takia. Lakiuudistus saattaa tehdä myös tilinpäätösasiakirjoista jatkossa hieman yksinkertaisempia, mikä parhaassa tapauksessa voi helpottaa asiakkaan omaa perehtymistä yrityksensä taloudelliseen tilaan. (Mäkelä 23.8.2016.)

7 Pohdinta

Kirjanpitolainsäädännön uudistusta valmisteltaessa hallituksen esitystä varten tehtiin selvitys kirjanpitolainsäädännön uudistuksen vaikutuksista. Taloudellisten vaikutusten osalta lainsäädännön uudistuksen tuomat säästöt pien- ja mikroyrityksille jäisivät hallituksen esityksen mukaan varsin maltillisiksi, sillä tilinpäätösdirektiiviä vastaavat helpotukset ovat jo ennestään olleet laajalti käytössä Suomessa. Mikro- ja pienyrityksiä koskeva tilinpäätöslainsäädäntö ei ole tämän vuoksi muuttunut merkittävästi kirjanpitolainsäädännön uudistuksen takia. Kirjanpitolainsäädännön uudistus tuo kuitenkin säästöjä niille kirjanpitovelvollisille, jotka ”putoavat” pien- tai mikroyrityksen luokkaan kohonneiden raja-arvojen vuoksi. Selvityksen mukaan 76,5 – 85,1 % kaikista suomalaisista yrityksistä täyttää mikroyrityksen määritelmän ja jopa 97,2 – 98,2 % yrityksistä alittaa pienyrityksen enimmäisraja-arvot. Tämän vuoksi pienet ensin –periaatetta on pidettävä perusteltuna, sillä Suomessa valtaosa yrityksistä kuuluu pien- ja mikroyritysten kategoriaan ja näin ollen pienyrityshelpotukset koskevat suurinta osaa suomalaisista yrityksistä. Valtiontaloudellisesti kirjanpitolainsäädännön uudistuksella ei selvityksen mukaan ole arvioitu olevan kovinkaan merkittäviä vaikutuksia. (HE 89/2015a, 4.1, 4.2.)

Kirjanpitolainsäädännön tuomat uudistukset aineistojen ja menetelmien osalta mahdollistavat teknologian täysimittaisen ja mahdollisimman tehokkaan hyödyntämisen. Tätä voidaan pitää merkittävänä askeleena kohti paperittomuutta ja toteuttaa sitä kautta myös ympäristövastuuta. Vanhassa kirjanpitolainsäädännössä oli annettu yksityiskohtaisia säännöksiä käyttävästä tekniikasta menetelmien ja säilytyksen osalta. Vanhan lain ongelmana oli etenkin vanhentunut teknologinen terminologia. Tämän vuoksi vanha kirjanpitolainsäädäntö menetti yksittäissäätelynsä vuoksi tarkoituksenmukaisuutensa teknologian kehittyessä. Uuden kirjanpitolain yleisemmät säännökset menetelmien ja säilytyksen osalta sekä kirjanpitovelvollisen vastuun korostaminen nimenomaan aineiston säilytyksen järjestämisen osalta mahdollistavat lainsäädännön tarkoituksenmukaisuuden säilymisen myös teknologian kehittyessä. (HE 89/2015a, 4.1.2 - 4.1.3.)

Hallituksen esityksen selvityksen mukaan kirjanpitolainsäädännön uudistaminen nykyteknologian mukaiseksi ja sitä tukevaksi edesauttaa myös talousrikollisuuden torjuntaa, sillä kirjanpitoaineisto on oltava tilintarkastajan ja viranomaisen katseltavissa ilman aiheetonta viivytystä. Kirjanpitolainsäädännön uudistaminen nykyteknologiaa vastaavaksi edesauttaa myös pian käyttöönotettavaa XBRL-hanketta, joka mahdollistaa tilinpäätöstietojen toimitamisen sähköisessä muodossa viranomaiselle. (HE 89/2015a, 4.1.3.)

7.1 Kehitys- ja jatkotutkimusehdotukset

Tämä opinnäytetyö luo pohjan mahdolliselle oikeusvertailevalle jatkotutkimukselle uuden ja vanhan kirjanpitolainsäädännön välillä. Opinnäytetyötä voisi laajentaa niin teoria- kuin käytännöntasolla. Lisäksi voitaisiin ottaa käsittelyyn pienyrityksiä suurempia kirjanpitovelvollisia ja suuryrityksiä koskevat kirjanpitolainsäädännön uudistuksen tuomat muutokset. Jatkotutkimukseen voisi sisällyttää myös vertailun siitä, miten kirjanpitovelvollisuus eroaa eri kokoluokkia edustavien kirjanpitovelvollisten välillä. Työhön voisi sisällyttää vertailevan tutkimuksen siitä, miten käytännössä esimerkiksi liikkeen- tai ammatinharjoittajan kirjanpidon ja tilinpäätöksen vaatimukset poikkeavat pien- tai mikroyrityksen vastaavista. Lisäksi voitaisiin tukia sitä, miten esimerkiksi pien- tai mikroyrityksen velvollisuus poikkeaa käytännössä suuryritysten kirjanpitovelvollisuudesta.

Jatkotutkimuksessa voisi myös vertailla tarkemmin keskenään pienyritystä suurempaa kirjanpitovelvollista koskevaa kirjanpitoasetusta sekä pien- ja mikroyrityksille annettua vastaavaa asetusta. Tutkimuksessa voisi tuoda esille sen, miten kirjanpitoasetus poikkeaa vaatimuksiltaan uudesta valtioneuvoston asetuksesta pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista. Tutkimus olisi siinä mielessä mielenkiintoinen, että ennen 1.1.2016 voimaan tullutta kirjanpitolainsäädännön uudistusta myös pien- ja mikroyritysten tuli muiden kirjanpitovelvollisten ohella noudattaa kirjanpitoasetusta, joka nykyisin koskee vain pienyritystä suurempaa kirjanpitovelvollista. Jatkotutkimuksessa voisi myös vertailla keskenään kirjanpitoasetuksen sekä asetuksen pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista määrittämiä liitetietovaatimuksia sekä niiden määrittämiä tuloslaskelma ja tasekaavoja.

7.2 Oman oppimisen arviointi

Opinnäytetyöprosessin aikana opin erittäin paljon kirjanpitolainsäädännöstä ja sen sisällöstä, sillä lähdeaineiston avulla pääsin tutustumaan syvällisesti kirjanpitolainsäädännön uudistuksen taustoihin ja tarkoitukseen. Lähdeaineistoa tutkiessani kävin läpi Suomen kirjanpitolainsäädännön uudistuksen valmistelun aina Euroopan unionin uuden tilinpäätösdirektiivistä valmiiseen kirjanpitolakiin asti. Pääsin käymään läpi myös tilinpäätöksen direktiivin ja sen antamisen taustoja sekä keskustelua ja valmistelua Suomessa. Keskeisessä osassa opinnäytetyöprosessissa oli tutustua lainvalmisteluaineistoon, etenkin hallituksen esitykseen uudeksi kirjanpitolakiin.

Opinnäytetyöni aiheen juridisen viitekehyksen vuoksi käytin opinnäytetyöprosessissa apuna uusinta kirjanpitolainsäädäntöä käsittelevää oikeuskirjallisuutta. Oikeuskirjallisuuden tutustuminen tarjosi itse kirjanpitolainsäädäntöä ja lainvalmisteluaineistoa syvästi-

sempää analyysiä ja tietoa itse aiheesta sekä asiantuntijoiden näkemyksiä mahdollisesti epäselvistä tulkintakysymyksistä. Kirjallisuuslähteet myös usein auttoivat yhdistämään kirjanpitolainsäädännön eri elementtejä sekä lainkohtien riippuvuussuhteita toisiinsa.

Toimeksiantajan haastattelu auttoi hahmottamaan kirjanpitolainsäädännön uudistuksen vaikutuksia käytännön tilitoimistotyöhön. Toimeksiantajan haastattelu myös auttoi hahmottamaan itse kirjanpitolainsäädännön uudistuksen sen tuomien muutoksien merkittävyyttä käytännön tilitoimistotyöhön suhteessa vanhaan kirjanpitolainsäädäntöön. Kirjanpitolainsäädännön uudistuksen käytäntöön peilaamisen avulla opin hahmottamaan kuinka merkittävästä lakiuudistuksesta on kyse käytännön tilitoimistotyöhön. Käytännössä kirjanpitolainsäädännön uudistuksella ei välttämättä ole lyhyellä aikavälillä merkittäviä vaikutuksia käytännön tilitoimistotyöhön, mutta sen sijaan kirjanpitolainsäädännön uudistus helpottaa pienten kirjanpitovelvollisten hallinnollista taakkaa jonkin verran. Tämä koskee etenkin niitä kirjanpitovelvollisia, jotka laativat kirjanpitonsa ja tilinpäätöksensä itse, ilman ulkopuolisen tilitoimiston apua.

Opinnäytetyöprosessi opetti kirjanpitolainsäädännön tuntemuksen lisäksi myös oikeudellisten lähteiden käyttöä sekä auttoi hahmottamaan sitä, mistä keskeiset kirjanpidon ja tilinpäätöksen pitämistä koskevat säännökset ja niiden tulkintaohjeet löytyvät. Sain myös kattavan kokonaiskuvan Suomen kirjanpitolainsäädäntöön sekä sen taustoihin ja soveltamisalaan. Opin myös sen, että miten kirjanpitolainsäädännön noudattamista valvotaan ja millainen merkitys kirjanpitolautakunnan lausunnoilla ja suosituksilla on hyvän kirjanpitotavan ohjaajana. Opinnäytetyöprosessi opetti myös sen, millainen toimivalta esimerkiksi kirjanpitolautakunnalla, Patentti- ja rekisterihallituksella sekä Finanssivalvonnalla on kirjanpitolainsäädännön ohjaamiseen sekä valvontaan liittyen.

Lähteet

Asetus kirjanpitolautakunnasta (784/1973). Luettavissa:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730784>. Luettu: 4.4.2016.

EUR-Lex. 2015. Summaries of EU legislation: Kansainväliset tilinpäätösstandardit (IAS).

Luettavissa: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=URISERV%3A126040>. Luettu 9.10.2016.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1606/2002, annettu 19 päivänä heinäkuuta 2002, kansainvälisten tilinpäätösstandardien soveltamisesta. Luettavissa:

<http://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2002/1606/oj>. Luettu: 4.4.2016.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2013/34/EU, annettu 26 päivänä kesäkuuta 2013, tietyntyyppisten yritysten vuositilinpäätöksistä, konsernitilinpäätöksistä ja niihin liittyvistä kertomuksista, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2006/43/EY muuttamisesta ja neuvoston direktiivien 78/660/ETY ja 83/349/ETY kumoamisesta ETA:n kannalta merkityksellinen teksti. Luettavissa: <http://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2013/34/oj>. Luettu: 4.4.2016.

Euroopan parlamentti 2016. Faktatietoja Euroopan unionista 2016. Luettavissa:

http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/fi/FTU_5.9.2.pdf. Luettu: 5.8.2016.

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kirjanpitolain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta sekä puunkorjuuta aarniometsissä harjoittavien yritysten viranomaisille suorittamien maksujen julkistamista koskevaksi laiksi (89/2015). Esityksen pääasiallinen sisältö (HE 89/2015a). Luettavissa: <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2015/20150089>. Luettu: 4.4.2016.

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kirjanpitolain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta sekä puunkorjuuta aarniometsissä harjoittavien yritysten viranomaisille suorittamien maksujen julkistamista koskevaksi laiksi (89/2015). Yksityiskohtaiset perustelut (HE 89/2015b). Luettavissa: <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2015/20150089>. Luettu: 4.4.2016.

Kirjanpitoasetus (1339/1997). Luettavissa:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971339>. Luettu: 4.4.2016.

Kirjanpitolaki (1336/1997). Luettavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971336>.
Luettu: 4.4.2016.

Lahden Lisälehti Oy. 2016. Yrityksen esittely. Luettavissa: <http://www.lisalehti.fi>. Luettu:
8.10.2016.

Leppiniemi, J. & Kaisanlahti, T. 2016a. Kirjanpitolaki - kommentaari. 4. uudistettu painos.
Helsinki: Talentum.

Leppiniemi, J. & Kaisanlahti, T. 2016b. Pien- ja mikroyrityksen tilinpäätös. 1. painos. Hel-
sinki: Talentum.

Mäkelä, P. 23.8.2016. Omistajayrittäjä. Lahden Lisälehti Oy. Haastattelu. Lahti.

Raitio, J. 2016. Euroopan unionin oikeus. 1. painos. Helsinki: Talentum.

Salminen, A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyypeihin ja
hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan yliopiston julkaisuja. Luettavissa:
http://www.uva.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf. Luettu: 13.11.2016.

Työ- ja elinkeinoministeriö 2014. Pienyrityshelpotukset ja vuoden 2013 tilinpäätösdirektiivi
– Kirjanpitolainsäädännön muutokset -työryhmän mietintö. Luettavissa:
http://www.tem.fi/ajankohtaista/julkaisut/pienyrityshelpotukset_ja_vuoden_2013_tilinpaaoto_sdirektiivi_kirjanpitolainsaadannon_muutokset_tyoryhman_mietinto.98033.xhtml. Luettu:
4.4.2016.

Valtioneuvoston asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista
(1753/2015). Luettavissa: <http://finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20151753>. Luettu: 4.4.2016.

Liitteet

Liite 1. Pienyrityksen kululajikohtainen tuloslaskelmakaava

Valtioneuvoston asetuksen pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista 2 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettu kululajikohtainen tuloslaskelma laaditaan seuraavasti:

1. LIIKEVAIHTO
2. Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen muutos
3. Valmistus omaan käyttöön
4. Liiketoiminnan muut tuotot
5. Materiaalit ja palvelut
 - a) Aineet, tarvikkeet ja tavarat
 - aa) Ostot tilikauden aikana
 - ab) Varastojen muutos
 - b) Ulkopuoliset palvelut
6. Henkilöstökulut
 - a) Palkat ja palkkiot
 - b) Henkilösivukulut
 - ba) Eläkekulut
 - bb) Muut henkilösivukulut
7. Poistot ja arvonalentumiset
 - a) Suunnitelman mukaiset poistot
 - b) Arvonalentumiset pysyvien vastaavien hyödykkeistä
 - c) Vaihtuvien vastaavien poikkeukselliset arvonalentumiset
8. Liiketoiminnan muut kulut
9. LIIKEVOITTO (-TAPPIO)
10. Rahoitustuotot ja -kulut
 - a) Tuotot osuuksista saman konsernin yrityksissä
 - b) Tuotot osuuksista omistusyhteisyhteisöissä

- c) Tuotot muista pysyvien vastaavien sijoituksista, erikseen samaan konserniin kuuluvilta yrityksiltä saadut
- d) Muut korko- ja rahoitustuotot, erikseen samaan konserniin kuuluvilta yrityksiltä saadut
- e) Arvonalentumiset pysyvien vastaavien sijoituksista
- f) Arvonalentumiset vaihtuvien vastaavien rahoitusarvopapereista
- g) Korkokulut ja muut rahoituskulut, erikseen samaan konserniin kuuluville yrityksille

11. VOITTO (TAPPIO) ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA

12. Tilinpäätössiirrot

- a) Poistoeron muutos
- b) Verotusperusteisten varausten muutos
- c) Konserniavustus

13. Tuloverot

14. Muut välittömät verot

15. TILIKAUDEN VOITTO (TAPPIO)

Liite 2. Pienyrityksen toimintokohtainen tuloslaskelmakaava

Valtioneuvoston asetuksen pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista 2 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettu toimintokohtainen tuloslaskelmakaava:

1. LIIKEVAIHTO
2. Hankinnan ja valmistuksen kulut
3. Bruttokate
4. Myynnin ja markkinoinnin kulut
5. Hallinnon kulut
6. Liiketoiminnan muut tuotot
7. Liiketoiminnan muut kulut
8. LIIKEVOITTO (-TAPPIO)
9. Rahoitustuotot ja -kulut
 - a) Tuotot osuuksista saman konsernin yrityksissä
 - b) Tuotot osuuksista omistusyhteisyhteisöissä
 - c) Tuotot muista pysyvien vastaavien sijoituksista, erikseen samaan konserniin kuuluvilta yrityksiltä saadut
 - d) Muut korko- ja rahoitustuotot, erikseen samaan konserniin kuuluvalta yritykseltä saadut
 - e) Arvonalentumiset pysyvien vastaavien sijoituksista
 - f) Arvonalentumiset vaihtuvien vastaavien rahoitusarvopapereista
 - g) Korkokulut ja muut rahoituskulut, erikseen samaan konserniin kuuluville yrityksille
10. VOITTO (TAPPIO) ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA
11. Tilinpäätössiirrot
 - a) Poistoeron muutos
 - b) Verotusperusteisten varausten muutos
 - c) Konserniavustus
12. Tuloverot
13. Muut välittömät verot
14. TILIKAUDEN VOITTO (TAPPIO)

Liite 3. Pienyrityksen tuloslaskelman kiinteistökaava

Valtioneuvoston asetuksen pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista 2 luvun 2 §:ssä tarkoitettu kiinteistön hallintaan perustuvan toiminnan tuloslaskelma laaditaan seuraavasti:

1. Kiinteistön tuotot
 - a) Vastikkeet
 - b) Vuokrat
 - c) Käyttökorvaukset
 - d) Muut kiinteistön tuotot
2. Luottotappiot ja oikaisuerät
3. Kiinteistön hoitokulut
 - a) Henkilöstökulut
 - b) Hallinto
 - c) Käyttö ja huolto
 - d) Ulkoalueiden hoito
 - e) Siivous
 - f) Lämmitys
 - g) Vesi ja jätevesi
 - h) Sähkö ja kaasu
 - i) Jätehuolto
 - j) Vahinkovakuutukset
 - k) Vuokrat
 - l) Kiinteistövero
 - m) Korjaukset
 - n) Muut hoitokulut
4. HOITOKATE
5. Poistot ja arvonalentumiset
 - a) Rakennuksista ja rakennelmista

- b) Koneista ja kalustosta
- c) Muista pitkävaikutteisista menoista
- 6. Rahoitustuotot ja -kulut
 - a) Osinkotuotot
 - b) Korkotuotot
 - c) Muut rahoitustuotot
 - d) Korkokulut
 - e) Muut rahoituskulut
- 7. VOITTO (TAPPIO) ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA
- 8. Tilinpäätössiirrot
 - a) Poistoeron muutos
 - b) Verotusperusteisten varausten muutos
 - c) Konserniavustus
- 9. Välittömät verot
- 10. TILIKAUDEN VOITTO (TAPPIO)/YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)

Liite 4. Aatteellisen yhteisön ja säätiön tuloslaskelmakaava pienyrityksessä

Valtioneuvoston asetuksen pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista 2 luvun 3 §:ssä tarkoitettu aatteellisen yhteisön ja säätiön tuloslaskelma laaditaan seuraavasti:

Varsinainen toiminta

1. Tuotot
2. Kulut
 - a) Henkilöstökulut
 - b) Poistot
 - c) Muut kulut
3. Tuotto-/Kulujäämä

Varainhankinta

4. Tuotot
5. Kulut
6. Tuotto-/Kulujäämä

Sijoitus- ja rahoitustoiminta

7. Tuotot
8. Kulut
9. Tuotto-/Kulujäämä
10. Yleisavustukset
11. Tilikauden tulos
12. Tilinpäätössiirrot
 - a) Poistoeron muutos
 - b) Verotusperusteisten varausten muutos
 - c) Konserniavustus
13. Tilikauden ylijäämä (alijäämä)

Liite 5. Pienyrityksen tasekaava

Valtioneuvoston asetuksen pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista 2 luvun 4 §:ssä tarkoitettu pienyrityksen tase laaditaan seuraavasti:

V a s t a a v a a

A PYSYVÄT VASTAAVAT

I Aineettomat hyödykkeet

1. Kehittämismenot
2. Aineettomat oikeudet
3. Liikearvo
4. Muut aineettomat hyödykkeet
5. Ennakkomaksut

II Aineelliset hyödykkeet

1. Maa- ja vesialueet, erikseen kiinteistöjen vuokraoikeuksien hankintamenot, jotka on akti-voitu kirjanpitolain 5 luvun 11 §:n mukaisesti
2. Rakennukset ja rakennelmat, erikseen kiinteistöjen vuokraoikeuksien hankintamenot, jotka on aktivoitu kirjanpitolain 5 luvun 11 §:n mukaisesti
3. Koneet ja kalusto
4. Muut aineelliset hyödykkeet
5. Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat

III Sijoitukset

1. Osuudet saman konsernin yrityksissä
2. Saamiset saman konsernin yrityksiltä
3. Osuudet omistusyhteisy yrityksissä
4. Saamiset omistusyhteisy yrityksiltä
5. Muut osakkeet ja osuudet
6. Muut saamiset

B VAIHTUVAT VASTAAVAT

I Vaihto-omaisuus

1. Aineet ja tarvikkeet
2. Keskeneneräiset tuotteet
3. Valmiit tuotteet/tavarat
4. Muu vaihto-omaisuus
5. Ennakkomaksut

II Saamiset, erikseen pitkäaikaiset

1. Myyntisaamiset, erikseen pitkäaikaiset
2. Saamiset saman konsernin yrityksiltä, erikseen pitkäaikaiset
3. Saamiset omistusyhteisyrittäjäyrityksiltä, erikseen pitkäaikaiset
4. Lainasaamiset, erikseen pitkäaikaiset
5. Muut saamiset, erikseen pitkäaikaiset
6. Maksamattomat osakkeet/osuudet, erikseen pitkäaikaiset
7. Siirtosaamiset, erikseen pitkäaikaiset

III Rahoitusarvopaperit

1. Osuudet saman konsernin yrityksissä
2. Muut osakkeet ja osuudet
3. Muut arvopaperit

IV Rahat ja pankkisaamiset

V a s t a t t a v a a

A OMA PÄÄOMA

I Osake-, osuus- tai muu vastaava pääoma

II Ylikurssirahasto

III Arvonkorotusrahasto

V Muut rahastot

1. Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto
2. Vararahasto
3. Yhtiöjärjestyksen tai sääntöjen mukaiset rahastot
4. Käyvän arvon rahasto

5. Muut rahastot

V Edellisten tilikausien voitto (tappio)

VI Tilikauden voitto (tappio)

B TILINPÄÄTÖSSIIRTOJEN KERTYMÄ

1. Poistoero

2. Verotusperusteiset varaukset

C PAKOLLISET VARAUKSET

1. Eläkevaraukset

2. Verovaraukset

3. Muut pakolliset varaukset

D VIERAS PÄÄOMA, erikseen pitkäaikainen

1. Joukkovelkakirjalainat, erikseen pitkäaikaiset

2. Vaihtovelkakirjalainat, erikseen pitkäaikaiset

3. Lainat rahoituslaitoksilta, erikseen pitkäaikaiset

4. Takaisinlainat työeläkevakuutuslaitoksilta, erikseen pitkäaikaiset

5. Saadut ennakot, erikseen pitkäaikaiset

6. Ostovelat, erikseen pitkäaikaiset

7. Rahoitusvekselit, erikseen pitkäaikaiset

8. Velat saman konsernin yrityksille, erikseen pitkäaikaiset

9. Velat omistusyhteisyrittäjille, erikseen pitkäaikaiset

10. Muut velat, erikseen pitkäaikaiset

11. Siirtovelat, erikseen pitkäaikaiset

Liite 6. Lista pienyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä liitetiedoista

Valtioneuvoston asetuksen pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista 3 luvun 1 – 13 §:n mukaan *pienyrittäjien* on esitettävä tilinpäätöksessään alla luetellut liitetiedot.

Alla luetellut pienyrityksen liitetietovaatimukset koskevat myös *mikroyritystä*, lukuun ottamatta 5 §:n mukaisia kirjanpitolain 5 luvun 2 a ja 2 b §:n tarkoittamia tietoja käyvän arvon mukaisesta arvostamisesta. Mikroyritys ei ole myöskään velvollinen laatimaan kirjanpitolain 3 luvun 1a §:n mukaista toimintakertomusta. Mikroyritys voi kuitenkin esittää mainitussa pykälässä tarkoitettun tiedon liitetietona.

1. Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet
2. Poikkeukselliset erät
3. Tilikauden jälkeiset olennaiset tapahtumat
4. Arvonkorotusrahasto
5. Tiedot käypään arvoon merkitsemisestä (*ei pakollinen mikroyritykselle*)
6. Pitkäaikaiset lainat
7. Annetut vakuudet ja taseen ulkopuoliset sitoumukset ja järjestelyt sekä eläkevastuut
8. Tiedot emoyrityksestä
9. Lainat toimitusjohtajalle ja hallintoelimiin kuuluville henkilöille sekä heidän puolestaan annetut sitoumukset
10. Liiketoimet intressitahojen kanssa
11. Henkilöstö
12. Omien osakkeiden ja osuuksien hankinnat ja luovutukset
13. Toimintakertomusta vastaavat tiedot (*ei pakollinen mikroyritykselle*)